Het Nederlandse exportcontrolebeleid in 2025

Rapportage over de afgifte van vergunningen voor militaire, dual-use en foltergoederen van de minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking mede namens de minister van Buitenlandse Zaken

Inhoudsopgave

Voorwoord 3

Uitgangspunten exportcontrole 5

Wat is exportcontrole en waarom vindt dit plaats 5
Wat wordt er gecontroleerd? 6
Procedures 6

Toetsingskader 11

Militaire goederen 11
Dual-use goederen 13

Transparantie 15

Rapportages 15
Parlementaire stukken en informatievoorziening 16

De Nederlandse export van militaire goederen in 2025 24

Afgegeven vergunningen 25
Afgewezen vergunningaanvragen 28

De Nederlandse export van dual-use goederen in 2025 30

Nieuwe sensitieve technologieën 34
Kennisveiligheid 35
Anti-folterverordening 37

Relevante ontwikkelingen in de Europese Unie 38

Raadswerkgroep conventionele wapenexport COARM 38
EU Outreach inzake militaire goederen 39
EU-jaarrapportage inzake export van militaire goederen 2024 40
Raadswerkgroep dual-use goederen 42

Overige relevante internationale ontwikkelingen 44

Wapenhandelsverdrag (Arms Trade Treaty) 44
Wassenaar Arrangement 45
Overige exportcontroleregimes 46

Bijlagen 47

Bijlage 1: Afgegeven vergunningen uitvoer van militaire goederen 47
Bijlage 2: Ontwikkeling waarde van de afgegeven vergunningen voor export van militaire goederen uit Nederland sinds 2000 56
Bijlage 3: Realisaties onder algemene vergunningen (militair) 58
Bijlage 4: Doorvoer van militaire goederen 66
Bijlage 5: Tussenhandeldiensten t.a.v. militaire goederen 67
Bijlage 6: Afgewezen vergunningaanvragen voor militaire goederen 72

Voorwoord

Geachte lezer,

Voor u ligt het 29e jaarrapport over de exportcontrole op militaire en dual-use goederen, overkoepelend bekend als strategische goederen. Dit rapport geeft achtergrond bij de aard van strategische goederen, de redenen om exportcontrole op deze goederen toe te passen en de wijze waarop daar in 2025 vorm aan is gegeven.

Wereldwijde ontwikkelingen dragen bij aan groeiende dreiging voor de veiligheid van Nederland, zijn internationale partners en burgers wereldwijd. Langdurige conflicten die in 2024 op de voorgrond stonden, zoals de Russische oorlog tegen Oekraïne en diverse gewapende confrontaties in het Midden-Oosten en Afrika, woedden voort in 2025, met onder andere verscheidene humanitaire crises als gevolg.

De Nederlandse industrie op het gebied van strategische goederen wordt gekenmerkt door technologisch hoogwaardige producten, innovatiekracht en hoogopgeleid personeel. Deze sector is sterk exportgericht. Handel wordt beschouwd als een noodzakelijke voorwaarde voor de continuïteit van bedrijven zonder daarbij af te doen aan het belang van gedegen exportcontrole om zo ongewenste inzet van strategische goederen, bijvoorbeeld bij schending van mensenrechten of in het kader van proliferatie van massavernietigingswapens, te voorkomen.

Enkele beleidsmatige aandachtspunten waren de aanscherping van nationale regelgeving in april 2025 om enkele opkomende nieuwe en sensitieve technologieën te controleren[1], en de voortgezette inzet om controles in multilateraal verband aan te nemen, om zo een gelijk speelveld voor de Nederlandse industrie te kunnen waarborgen. De aanhoudende Nederlandse inzet voor multilateralisering heeft ertoe geleid dat enkele gecontroleerde technologieën aan de Europese controlelijst zijn toegevoegd. De nationale controlelijsten zijn aangepast of komen te vervallen.[2]

[1] https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2025/01/15/klever-aanscherping-exportcontrole-op-geavanceerde-productieapparatuur-voor-halfgeleiders en Regeling van de Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken van 20 november 2025, nr. BZ2520952, houdende intrekking van de Regeling aanvullende controlemaatregelen op de Verordening producten voor tweeërlei gebruik en de wijziging van de Regeling geavanceerde productieapparatuur voor halfgeleiders, Staatscourant Nr. 38653, 24 november 2025.

[2] Regeling van de Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken van 20 november 2025, nr. BZ2520952, houdende intrekking van de Regeling aanvullende controlemaatregelen op de Verordening producten voor tweeërlei gebruik en de wijziging van de Regeling geavanceerde productieapparatuur voor halfgeleiders; https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2025-38653.html

Wereldwijde ontwikkelingen leiden ertoe dat exportcontrole volop in beweging is. In 2025 zagen we in Nederland publieke en politieke aandacht voor de voorgezette militaire steun aan Oekraïne en een breder debat over hoe Nederland om dient te gaan met de controle op uitvoer van militaire en dual-use goederen, zoals naar Israël in relatie tot de situatie in de Gazastrook en de Westelijke Jordaanoever.

Het jaarrapport is, in aanvulling op de reguliere online rapportages[3] over de export van strategische goederen, één van de belangrijke pijlers waarmee het kabinet invulling geeft aan het streven om zo transparant mogelijk te zijn over het exportcontrolebeleid.

[3] Rapportages dual-use goederen en militaire goederen | Exportcontrole strategische goederen | Rijksoverheid.nl

Uitgangspunten exportcontrole

Wat is exportcontrole en waarom vindt dit plaats

Nederland voert controle uit op de export van bepaalde strategische goederen, technologieën en diensten. Dit doen we om redenen van (inter)nationale veiligheid.[4] De controles zijn bedoeld om de ongewenste verspreiding van wapens en overige militaire goederen te voorkomen, de verspreiding van gevoelige technologieën te beheersen en ervoor te zorgen dat export geen activiteiten ondersteunt die in strijd zijn met Nederlandse belangen en verplichtingen. Overtreding van exportcontrole wet- en regelgeving kan leiden tot zware straffen zoals boetes en gevangenisstraf.

Figuur 1, Waarom exportcontrole?

Nederland komt bij voorkeur via afspraken in multilaterale exportcontroleregimes tot nieuwe exportcontrolemaatregelen.[5] Multilaterale maatregelen zijn belangrijk omdat deze een gezamenlijke aanpak tussen landen garanderen, waardoor het moeilijker wordt om gecontroleerde goederen via landen met andere regelgeving om te leiden. Dit draagt bij aan

[4] Zie 'Besluit strategische goederen': https://wetten.overheid.nl/BWBR0024139/2021-09-09/0 en de 'Wet strategische diensten': https://wetten.overheid.nl/BWBR0030545/2024-12-19/0

[5] zie ook pagina's 44-45: *Wassenaar Arrangement* en *Overige exportcontroleregimes*

de effectiviteit van exportcontrole. De multilaterale regimes dragen door een breed gedeeld gelijkwaardig toetsingskader ook bij aan een gelijk speelveld voor bedrijven. Zo wordt voorkomen dat bedrijven in het ene land concurrentienadelen ervaren ten opzichte van bedrijven in het andere land.

Wat wordt er gecontroleerd?

De term "strategische goederen" is een verzamelnaam voor dual-use goederen en militaire goederen. Dual-use goederen zijn goederen die zowel civiel als militair kunnen worden ingezet. Te denken valt hierbij aan geavanceerde computerchips, raketmotoren of aan industriële mengmachines die ook inzetbaar zijn voor chemische wapenproductie. Deze dual-use goederen, waarover in het relevante exportcontroleregime is besloten dat deze gevoelig genoeg zijn om te controleren, zijn te vinden in Annex I van de Dual-Use Verordening van de Europese Unie.[6]

Militaire goederen zijn gedefinieerd als alle producten die zijn opgenomen op de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen.[7] Dit varieert van kleinere onderdelen en producten als wielen voor pantservoertuigen of beeldversterkers ten behoeve van observatiedoeleinden tot volledige systemen zoals marineschepen en radars.

Procedures

Algemeen

Vergunningen voor de uitvoer van strategische goederen worden verstrekt op grond van de Algemene Douanewet en het daarvan afgeleide exportcontrole-instrumentarium.[8]

Bedrijven of personen die goederen en technologie willen uitvoeren die op de Gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen of de bijlage van de EU Dual-Use Verordening staan, dienen bij de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer (CDIU) een aanvraag in voor een uitvoervergunning. De CDIU, onderdeel van de Douane, staat voor de verlening van

[6] Verordening (EU) 2021/821 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2021 tot instelling van een Unieregeling voor controle op de uitvoer, de tussenhandel, de technische bijstand, de doorvoer en de overbrenging van producten voor tweeërlei gebruik; https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/821/2025-11-15

[7] Gemeenschappelijke EU-Lijst van Militaire Goederen vastgesteld door de Raad op 20 februari 2023; https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:52023XG0228(01)

[8] Het volledige wetgevende kader is te vinden op de website van de Rijksoverheid: https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/exportcontrole-strategische-goederen/wetten-en-regels-export-strategische-goederen

uitvoervergunningen onder beleidstoezicht van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Vergunningen worden afgegeven namens de minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

Soorten vergunningen

Militaire goederen

Bij het overdragen van militaire goederen aan een ontvanger buiten Nederland wordt onderscheid gemaakt tussen "overdracht" naar ontvangers in andere EU-landen en "uitvoer" naar landen buiten de EU. In beide gevallen geldt een vergunningplicht waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen een overdrachtsvergunning en een uitvoervergunning. Deze vergunningen vallen in verschillende typen uiteen, afhankelijk van het type uitvoer of overdracht:

- Individuele vergunningen voor één transactie van een militair goed naar één bestemming;
- Globale vergunningen voor de uitvoer of overdracht van militaire goederen aan ontvangers of categorieën van ontvangers in één of meerdere landen van eindbestemming.
- Algemene vergunningen voor de onbeperkte (zowel in hoeveelheid als in tijdsbestek) uitvoer of overdracht van militaire goederen conform de in de betreffende algemene vergunning gespecificeerde kaders. Voor een algemene vergunning kunnen bedrijven zich onder in de vergunning gespecificeerde voorwaarden registreren. Geregistreerde bedrijven rapporteren over het gebruik van de algemene vergunning conform de eveneens in de betreffende vergunning vastgelegde voorschriften.

Dual-use goederen

Voor dual-use goederen geldt een vergunningplicht uitsluitend bij uitvoer naar bestemmingen buiten de Europese Unie. Voor overdracht binnen de EU is in beginsel geen vergunning vereist.

Een uitzondering hierop vormt de intra-EU-overdracht van goederen die zijn opgenomen in bijlage IV bij de Dual-Use Verordening; voor deze extra gevoelige goederen geldt ook binnen de Europese Unie een vergunningplicht.

Ook voor dual-use goederen zijn er individuele-, globale en algemene vergunningen:

- Individuele vergunningen voor één export naar één eindgebruiker;
- Globale vergunningen voor de uitvoer van dual-use goederen aan ontvangers in één of meerdere landen van eindbestemming.
- Algemene vergunningen voor de onbeperkte (zowel in hoeveelheid als in tijdsbestek) uitvoer van dual-use goederen naar bepaalde, minder gevoelige, bestemmingen. Voor een algemene vergunning kunnen bedrijven zich onder de in de vergunning gespecificeerde voorwaarden registreren

Sondages

Een sondage is een proefaanvraag die exporteurs kunnen indienen voor transacties (zowel voor militaire als dual-use goederen) waarvoor de contractonderhandelingen met de

eindgebruiker nog niet zijn gestart of afgerond. Op die manier kan in een vroeg stadium worden verkend of een exportvergunning voor de desbetreffende transactie mogelijk is voordat eventuele grote investeringen gedaan worden. Aan een positieve reactie op een

Figuur 2, De verschillende soorten vergunningaanvragen

sondage kunnen geen rechten worden ontleend. Wel geeft een sondage inzicht in de kans op een exportvergunning onder ongewijzigde omstandigheden.

Indelingsverzoek

Wanneer twijfel bestaat of de transactie van een bepaald goed onder een vergunningplicht valt, kan een zogeheten indelingsverzoek worden ingediend bij de CDIU. Op basis van de aangeleverde technische gegevens bepalen specialisten van de Douane en het ministerie van Buitenlandse Zaken of de transactie al dan niet als dual-use- of militair goed vergunningplichtig is.

Catch-all besluiten

Voor goederen die niet vergunningplichtig zijn (ongecontroleerd) - omdat zij buiten de technische specificaties uit de Dual-Use Verordening vallen - kan alsnog een ad hoc vergunningplicht worden opgelegd (een *catch-all* besluit) wanneer informatie beschikbaar is dat de goederen na export aangewend zullen worden voor de ontwikkeling of productie van massavernietigingswapens, zullen worden ingezet voor militair eindgebruik in een land waar een wapenembargo op rust, of voor gebruik in verband met binnenlandse repressie of het plegen van ernstige schendingen van de mensenrechten en het internationaal humanitair recht.[9] Dit betreft niet een verbod op de transactie, maar het opleggen van een vergunningplicht voor dit specifieke – eerder ongecontroleerde – goed naar een specifieke eindbestemming. Onder voorwaarden kan uiteindelijk toch worden besloten om een exportvergunning toe te kennen indien er bijvoorbeeld bepaalde waarborgen zijn die het risico op ongewenst eindgebruik minimaliseren.

Voor de doorvoer van dual-use goederen geldt in beginsel geen vergunningplicht. Echter, ook hiervoor geldt dat als informatie beschikbaar is dat de goederen aangewend zouden kunnen worden voor de ontwikkeling of productie van massavernietigingswapens of voor militair

[9] Zie artikel 4 en 5 van de EU Dual-Use Verordening 821/2021; https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/821/2025-11-15

eindgebruik in een land waar een wapenembargo op rust, de doorvoer kan worden onderworpen aan een ad hoc vergunningplicht.

Procedures Militaire goederen

Commerciële aanvragen

Aanvragen voor de uitvoer van militaire goederen naar NAVO- en EU-lidstaten en daarmee gelijkgestelde landen (zgn. NAVO+ landen, te weten Australië, Japan, Nieuw-Zeeland en Zwitserland) worden in beginsel door de CDIU afgehandeld op basis van een door het ministerie van Buitenlandse Zaken opgestelde werkinstructie. Uitzonderingen op bovenstaande regel zijn Cyprus en Turkije. Aanvragen voor uitvoer naar deze landen, evenals de aanvragen voor uitvoer naar alle overige landen, worden ter besluitvorming voorgelegd aan het ministerie van Buitenlandse Zaken. Voor de toetsing van aanvragen aan de acht criteria vermeld in het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport[10] vraagt de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp een buitenlandpolitiek advies aan de minister van Buitenlandse Zaken. Dit advies neemt bij de besluitvorming over de afgifte van een exportvergunning een centrale plaats in.

Aanvragen van het ministerie van Defensie en de nationale politie

Voor zowel de afstoting van overtollig materieel van het ministerie van Defensie als voor uitvoer door de nationale politie is de normale vergunningprocedure van toepassing. Het ministerie van Buitenlandse Zaken toetst dergelijke transacties, net zoals de exporttransacties van het bedrijfsleven, aan de criteria van het wapenexportbeleid. De minister van Defensie licht de Tweede Kamer, voorafgaand aan het tekenen van het verkoopcontract, in over de verkoop van overtollige Nederlandse wapensystemen. Wanneer dit om commerciële redenen niet mogelijk is, informeert de minister van Defensie de Kamer direct na tekenen van het verkoopcontract.

Procedures dual-use goederen

Voor dual-use-aanvragen zijn verschillende procedures van toepassing afhankelijk van het land van eindbestemming en het soort product. Voor landen die lid zijn van het exportcontroleregime dat het desbetreffende goed controleert, worden individuele en globale vergunningaanvragen conform de geldende werkinstructie in beginsel door de CDIU behandeld. Deze landen onderschrijven dezelfde uitgangspunten als Nederland ten aanzien van de handel in deze gevoelige goederen. Ook kan er voor bepaalde goederen in combinatie met bepaalde bestemmingen gebruik gemaakt worden van algemene vergunningen; er vindt dan geen toetsing op transactieniveau plaats maar er geldt onder meer een registratie- en archiveringsplicht. Zo geldt er bijvoorbeeld een algemene vergunning (EU001) voor de uitvoer

[10] Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB van de Raad van 8 december 2008 tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor de controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie; https://eur-lex.europa.eu/eli/compos/2008/944/2025-04-15

van dual-use goederen die voorkomen op bijlage I van de Dual-Use Verordening naar Australië, Canada, Japan, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Zwitserland (inclusief Liechtenstein), het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. Politiek gevoelige aanvragen worden altijd voorgelegd ter besluitvorming aan het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Procedures anti-folterverordening

Goederen vallend onder de anti-folterverordening[11] mogen niet zonder meer in-, uit- of doorgevoerd worden van en naar derde landen. Indien er geen verbod geldt, zijn de goederen en diensten onder de anti-folterverordening vergunningplichtig. De vergunningaanvragen voor de goederen en diensten vallend onder de anti-folterverordening voor bestemmingen waar de doodstraf of terdoodbrenging nog wordt gehandhaafd worden altijd door de CDIU voorgelegd aan het ministerie van Buitenlandse Zaken. Tegenwoordig hebben meer dan twee op de drie landen wereldwijd de doodstraf afgeschaft. De vergunningaanvragen van goederen die vallen onder het anti-folterverordening voor bestemmingen waar de doodstraf is afgeschaft worden zelfstandig door de CDIU afgehandeld.

EU-afstemming ten behoeve van gelijk speelveld

Wanneer een vergunningaanvraag wordt afgewezen wordt deze geregistreerd in een EU-database. Indien andere lidstaten een vergelijkbare aanvraag ontvangen geldt er op basis van het EU gemeenschappelijk standpunt inzake wapenexport en de Dual-Use Verordening een consultatieplicht teneinde het ondermijnen van elkaars beslissingen te voorkomen. Omdat EU-lidstaten hiermee kennisnemen van de wederzijdse visies op vergelijkbare aanvragen wordt hiermee toegewerkt naar een meer eenduidige toepassing van EU-afspraken voor de controle op strategische goederen. Dit draagt bij aan het versterken van een gelijk Europees speelveld voor het bedrijfsleven.

[11] Verordening 2019/125 van het Europees Parlement en de Raad van 16 januari 2019 met betrekking tot de handel in bepaalde goederen die gebruikt zouden kunnen worden voor de doodstraf, foltering of andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing; https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/125/2025-08-20

Toetsingskader

Militaire goederen

EU-criteria

Aanvragen voor uitvoervergunningen van militair materieel worden per geval getoetst aan de acht criteria van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexportcontrole met inachtneming van de aard van het goed, de eindbestemming, de eindgebruiker en het beoogd eindgebruik. Deze acht criteria (zie figuur 3) zijn oorspronkelijk vastgesteld door de Europese Raden van Luxemburg (1991) en Lissabon (1992) en vervolgens opgenomen in een EU-Gedragscode voor de wapenexport (1998). Op 8 december 2008 nam de Raad van de Europese Unie het besluit om de EU Gedragscode uit 1998 om te zetten in Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor de controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie.

Naast de toets aan het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexportcontrole wisselen de lidstaten informatie uit via (1) een notificatieplicht aan alle lidstaten wanneer een lidstaat een vergunningaanvraag afwijst en (2) een consultatieplicht wanneer een lidstaat een in essentie identieke aanvraag in behandeling heeft waarvoor een andere lidstaat eerder een aanvraag heeft afgewezen.

Albanië, Bosnië en Herzegovina, Canada, Noord-Macedonië, Georgië, IJsland, Montenegro en Noorwegen hebben de criteria en beginselen van het Gemeenschappelijk Standpunt onderschreven. Noorwegen is in 2017 aangesloten op de COARM online *denial* database, waarmee het deelneemt aan de uitwisseling van informatie tussen EU-lidstaten over afgewezen vergunningaanvragen en de consultaties via dit systeem.

Wapenembargo’s

Nederland past de in VN- , OVSE- en EU-verband afgekondigde wapenembargo's volledig toe. Een overzicht van de geldende VN/EU-wapenembargo’s is beschikbaar via de *EU Sanctions Map*.[12] Eventuele OVSE-wapenembargo’s zijn vindbaar op de website van de OVSE.[13]

[12] EU Sanctions Map: https://www.sanctionsmap.eu

[13] Organization for Security and Co-operation in Europe: https://www.osce.org/

Acht criteria van gemeenschappelijk standpunt

Figuur 3, Acht criteria van Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB

Dual-use goederen

De toetsing van vergunningaanvragen voor dual-use goederen vindt plaats op basis van de criteria vermeld in de Dual-Use Verordening.[14] Per vergunningaanvraag wordt een inschatting gemaakt van het risico op ongewenst eindgebruik op basis van factoren zoals de aard van de te exporteren goederen, de aannemelijkheid van het opgegeven eindgebruik, de eindgebruiker en het land van bestemming. Daarbij wordt ook gekeken naar besluiten van de VN en de EU ten aanzien van die bestemming, zoals sancties en embargo's. Aan de hand van een beoordelingskader leidt deze inschatting tot een besluit over het toe- of afwijzen van de vergunningaanvraag. Dual-use goederen die een conventioneel militair eindgebruik krijgen worden net als militaire goederen getoetst aan het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport. Wanneer een dual-use vergunningaanvraag wordt afgewezen wordt deze geregistreerd in een EU-database. Indien andere lidstaten een vergelijkbare aanvraag ontvangen geldt er op basis van de Dual-Use Verordening een consultatieplicht teneinde het ondermijnen van elkaars beslissingen te voorkomen.

Toetsingskader Foltergoederen

Naast dual-use goederen worden door het ministerie van Buitenlandse Zaken ook vergunningaanvragen voor goederen en diensten vallend onder Verordening (EU) 2019/125 (anti-folterverordening) beoordeeld.[15]

De anti-folterverordening maakt een verschil tussen twee categorieën goederen, namelijk goederen waarmee het verboden is te handelen (bijlage II) en goederen waarvoor een vergunningplicht geldt (bijlage III en bijlage IV). Het is verboden te handelen in goederen die uitsluitend bestemd zijn voor het uitvoeren van de doodstraf of voor marteling of andere onmenselijke behandeling (bijlage II), zoals bijvoorbeeld guillotines of duimschroeven. Een uitzondering geldt indien aangetoond kan worden dat dergelijke goederen in het land van eindbestemming gebruikt zullen worden voor tentoonstellingen in musea.

Bijlage III van de anti-folterverordening bevat goederen die kunnen worden gebruikt voor bijvoorbeeld oproerbeheersing en zelfbescherming. Voorbeelden hiervan zijn bepaalde draagbare wapens met elektrische ontlading en vaste of monteerbare apparatuur voor de

[14] Verordening (EU) 2021/821 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2021 tot instelling van een Unieregeling voor controle op de uitvoer, de tussenhandel, de technische bijstand, de doorvoer en de overbrenging van producten voor tweeërlei gebruik; https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/821/2025-11-15

[15] Verordening (EU) 2019/125 van het Europees Parlement en de Raad van 16 januari 2019 met betrekking tot de handel in bepaalde goederen die gebruikt zouden kunnen worden voor de doodstraf, foltering of andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing; https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/125/2025-08-20

verspreiding van verdovende of irriterende chemische stoffen (pepperspray). Een vergunning wordt niet verleend indien er redelijke gronden zijn om aan te nemen dat de goederen door een rechtshandhavingsautoriteit of een natuurlijke of rechtspersoon in een derde land zouden kunnen worden gebruikt voor foltering of andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing, met inbegrip van gerechtelijke lijfstraffen.

Bijlage IV van de anti-folterverordening bevat goederen die medische toepassingen hebben, maar ook kunnen worden gebruikt voor het uitvoeren van de doodstraf. Dit omvat bepaalde verdovingsmiddelen zoals pentobarbital en thiopental. Een vergunning wordt niet verleend wanneer er redelijke gronden zijn om aan te nemen dat de in bijlage IV vermelde goederen zouden kunnen worden gebruikt voor de uitvoer van de doodstraf in een derde land.

Transparantie

Nederland hanteert een grote mate van transparantie over de uit- en doorvoer van strategische goederen en loopt hiermee internationaal voorop. Transparantie bevordert de dialoog over dit gevoelige onderwerp en helpt daarmee om onverantwoordelijke opbouw van wapenarsenalen te voorkomen en de ongewenste verspreiding van andere strategische goederen te beperken.

Rapportages

Sinds de jaren '90 publiceert een groeiend aantal landen een nationaal jaarrapport inzake wapenexport.[16] Binnen deze groep landen behoort Nederland tot de top van meest transparante landen.

Zo staat Nederland in de meest recente *Small Arms Trade Transparency Barometer* (editie 2022, betreffende exportactiviteiten in 2019 en tot op heden de laatst gepubliceerde editie) op een 4e plek na Zwitserland, het Verenigd Koninkrijk en Roemenië.[17] Nederland steunt daarnaast al enige jaren de ATT-monitor die in kaart brengt hoeveel landen voldoen aan hun rapportageverplichtingen op het terrein van wapenexport. Het meest actuele rapport van deze monitor, uit 2025, rekent Nederland tot één van de meest transparante verdragstaten.[18] Ook zet Nederland zich in VN-verband in voor transparantie en openheid op dit terrein. .

Naast de jaarlijkse rapportage middels voorliggend rapport, publiceert Nederland regelmatig kerngegevens over alle afgegeven vergunningen voor de uitvoer van militaire en dual-use goederen, evenals kerngegevens over de doorvoer van militaire goederen over Nederlands grondgebied. Het kabinet heeft op de website van de Rijksoverheid alle links opgenomen naar verschillende door Nederland opgestelde nationale en internationale rapportages, zoals de EU-jaarrapportages over wapenexport en de rapportages in het kader van het *Arms Trade Treaty* en het *UN Register of Conventional Arms*.[19]

Per september 2023 is de nationale regeling voor geavanceerde productieapparatuur voor halfgeleiders van kracht. Per 1 december 2024 gold bovendien de nationale regeling aanvullende controlemaatregelen op de verordening producten voor tweeërlei gebruik bij

[16] Stockholm International Peace Research Institute: National Reports On Arms Exports; https://www.sipri.org/databases/national-reports
[17] The Small Arms Trade Transparency Barometer 2022: https://smallarmssurvey.org/sites/default/files/SAS-Transparency-Barometer-2022.pdf
[18] ATT rapport van 2025: https://attmonitor.org/en/the-2025-report/
[19] Rapportages dual-use goederen en militaire goederen | Exportcontrole strategische goederen | Rijksoverheid.nl

gekomen. Deze nationale regeling is per 15 november 2025 weer komen te vervallen, omdat deze maatregelen eind 2025 EU-breed zijn ingesteld en inmiddels zijn toegevoegd aan de EU Dual-Use verordening.[20] De nationale regeling kent geen rapportageverplichting zoals deze geldt in de EU Dual-Use Verordening 2021/821.

Parlementaire stukken en informatievoorziening

Het kabinet wisselt op verschillende manieren met het parlement van gedachten over exportcontrolebeleid. Op basis van het jaarrapport wordt jaarlijks een commissiedebat exportcontrole gehouden met de commissie Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp. Het debat over het jaarrapport van 2024 vond plaats op 3 september 2025.

Daarnaast worden regelmatig schriftelijke vragen gesteld op het terrein van exportcontrole en informeert het kabinet het parlement per brief over relevante beleidsontwikkelingen en -wijzigingen.

Tot slot wordt de Kamer sinds 2012 versneld geïnformeerd over nieuwe vergunningen voor definitieve uitvoer van complete (militaire) systemen met een waarde boven de € 2 miljoen, bestemd voor andere landen dan Australië, Japan, Nieuw-Zeeland, Zwitserland of een lidstaat van de EU of de NAVO. Dit gebeurt binnen twee weken na het besluit en voorzien van een toelichting.[21] Met betrekking tot verslagjaar 2025 is over acht transacties versneld gerapporteerd. Over de leveranties aan Oekraïne is de Tweede Kamer via separate brieven geïnformeerd.[22]

Onderstaand overzicht geeft de informatievoorziening van het kabinet aan de Tweede Kamer over de export van strategische goederen gedurende 2025 weer. In totaal zijn er 52 stukken met de Kamer gedeeld inzake het Nederlandse exportcontrolebeleid.

---

[20] Regeling van de Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken van 20 november 2025, nr. BZ2520952, houdende intrekking van de Regeling aanvullende controlemaatregelen op de Verordening producten voor tweeërlei gebruik en de wijziging van de Regeling geavanceerde productieapparatuur voor halfgeleiders, Staatscourant Nr. 38653, 24 november 2025;

[21] De versnelde rapportage is gebaseerd op de Kamerbrief van 10 juni 2011 over het aangescherpte wapenexportbeleid (Kamerstuk 2010–2011, 22 054, nr. 165) en de motie van het lid Voordewind c.s. van 22 december 2011 over verlaging van de drempelwaarde voor de versnelde parlementaire controle bij specifieke wapenexportaanvragen naar € 2.000.000,- (Kamerstuk 2011–2012, 22 054, nr. 181).

[22] Kamerstukken 22 054 en 36 045 nr. 432 (6 oktober 2024); Kamerstukken 22 054 en 36 045, nr. 421 (1 juli 2024); & Kamerstukken 22 054 en 36 045, nr. 420 (13 juni 2024).

Naast dit rapport over de Nederlandse uitvoer van militaire en dual-use goederen in 2025, wordt ook op andere wijze informatie verstrekt over het exportcontrolebeleid. Zo publiceert het ministerie van Buitenlandse Zaken via de website www.rijksoverheid.nl/exportcontrole informatie over diverse aspecten van exportcontrole, waaronder het maandelijks overzicht van dual-use en militaire uitvoer,[23] export via de *cloud,* cryptografie, exportcontrole op cybersurveillance-items, Rusland sancties en zakendoen met Iran. Ook worden met regelmaat seminars gehouden voor bedrijven of kennisinstellingen over het Nederlandse exportcontrolebeleid.

[23] Rapportages dual-use goederen en militaire goederen | Exportcontrole strategische goederen | Rijksoverheid.nl

Tabel 1, Overzicht parlementaire stukken op het gebied van exportcontrole strategische goederen.

Nummer kamerstuk	Datum	Type kamerstuk	Titel
2025D02772	24-01-2025	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van de leden Klaver en Piri over het bericht «Sancties omzeild bij project van scheepsbouwer Damen in Rusland»
2025D04337	04-02-2025	Brief regering	Verslag van de Raad Buitenlandse Zaken van 27 januari 2025
2025D05809	11-02-2025	Brief regering	Uitvoer van militair materieel naar Maleisië
2025D05906	12-02-2025	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van het lid Postma over de uitspraken van de CEO van ASML over het Nederlandse vestigingsklimaat
2025D06665	17-02-2025	Brief regering	Uitvoer van militair materieel naar Indonesië
2025D07686	21-02-2025	Brief regering	Reactie op het verzoek van het lid Dobbe, gedaan tijdens de Regeling van Werkzaamheden van 10 december 2024, over de oorlog en humanitaire ramp in Soedan
2025D229496	07-04-2025	Brief regering	Intrekken algemene vergunning NL002 en aanpassing algemene vergunning NL007 door Israël uit te sluiten als land van eindbestemming
2025D16779	14-04-2025	Convocatie commissieactiviteit	Convocatie inbreng schriftelijk overleg Exportcontrole - Intrekking en aanpassing algemene vergunningen door Israël uit te sluiten als land van eindbestemming d.d. 16 mei 2025
2025D17383	16-04-2025	Brief regering	Exportcontrole - informeren over versnelde rapportage wapenexportvergunning
2025D17742	17-04-2025	Brief regering	Uitvoer van militair materieel naar Maleisië

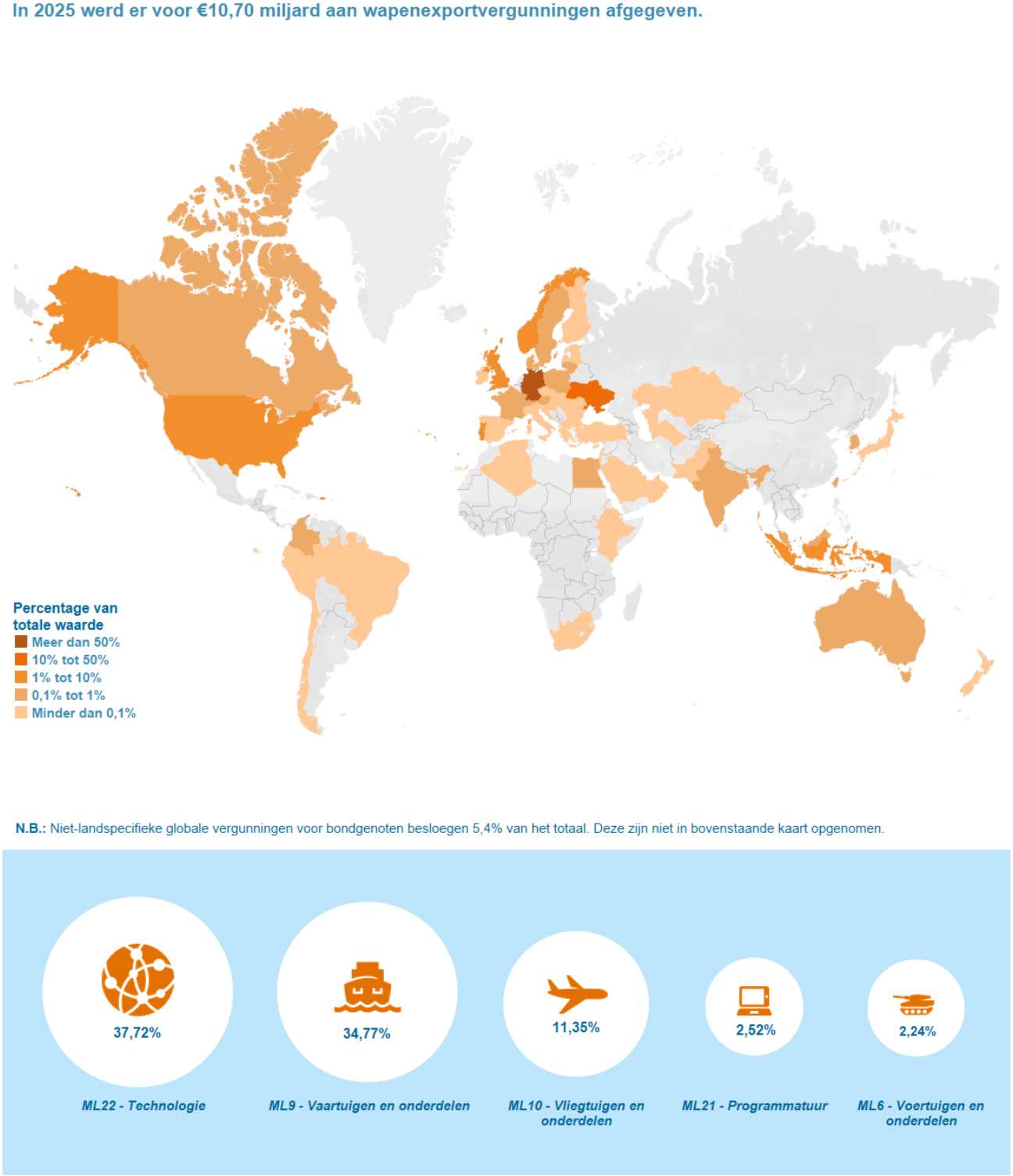
2025D19484	28-04-2025	Convocatie commissieactiviteit	Vijfde herziene convocatie commissiedebat Wapenexportbeleid d.d. 3 september 2025
2025D20478	09-05-2025	Brief regering	Uitvoer van militair materiaal naar Qatar
2025D20769	12-05-2025	Brief regering	Uitstel invulling van de motie het lid Teunissen c.s. over honden die als wapen kunnen worden ingezet toevoegen aan de controlelijst van de EU-verordening voor dual-use (Kamerstuk 21501-02-3120)
2025D19999	21-05-2025	Jaarverslag	Jaarverslag Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking 2024
2025D23849	23-05-2025	Brief regering	Verslag van de Raad Buitenlandse Zaken Handel van 15 mei 202
2025D24392	27-05-2025	Brief regering	Voortgang halfgeleiderindustrie in een veranderende geopolitieke omgeving
2025D24870	28-05-2025	Brief regering	Beleidsagenda Buitenlandse Handel 'Nederland: welvarend en weerbaar'
2025Z06731	06-06-2025	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op de vragen van de leden Hirsch en Piri over de nieuwe regels en controles op (wapen)export naar Israël
2025D28140	16-06-2025	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van het lid Dobbe over het bericht dat Nederlandse militairen samen met Israëlische troepen deelgenomen hebben aan een door de VS geleide militaire oefening
2025D29496	24-06-2025	Verslag schriftelijk overleg	Verslag van een schriftelijk overleg inzake Exportcontrole - intrekking algemene vergunning NL002 en aanpassing algemene vergunningen NL007 NL010 door Israël uit te sluiten als land van eindbestemming (Kamerstuk 22054-454)
2025D16322	24-06-2025	Brief regering	Stand van zaken onderzoek naar aanleiding van de motie van het

			lid Teunissen c.s. over honden die als wapen kunnen worden ingezet toevoegen aan de controlelijst van de EU-verordening voor dual-use
2025D30502	27-06-2025	Brief regering	Het Nederlandse exportcontrolebeleid in 2024
2025D30503	27-06-2025	Bijlage	Het Nederlandse exportcontrolebeleid in 2024. Rapportage over de afgifte van vergunningen voor militaire, dual-use en foltergoederen van de staatssecretaris Buitenlandse Handel alsmede de Minister van Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingshulp
2025D31274	01-07-2025	Brief regering	Voortgang kabinetsaanpak economische veiligheid
2025Z-10593	03-07-2025	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van het lid Eerdmans over de terreurdreiging vanuit Pakistan en de Nederlandse wapenexport naar dat land
2025D34182	21-07-2025	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van het lid Van Baarle over wapenexportvergunningen voor het Israëlische Iron Dome-systeem
2025D34482	28-07-2025	Brief regering	Reactie op verzoek commissie inzake afspraken met Israël over de verantwoording over de situatie in Gaza
2025D34752	07-08-2025	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van de leden Piri, Paternotte en Boswijk over een lijst met mogelijke sanctiemaatregelen tegen Israël
2025D35109	18-08-2025	Brief regering	Uitvoer van militair materieel naar Algerije
2025D35111	18-08-2025	Brief regering	Uitvoer van militair materieel naar Indonesië
2025D35369	21-08-2025	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van het lid Boswijk over het met 3D printers

			maken van wapenonderdelen voor Oekraïne
2025D36176	01-09-2025	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van de leden Piri en Hirsch over het bericht van SOMO over Israëlische wapenindustrie
2025D36180	01-09-2025	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van het lid Van Baarle over het bericht 'Nederlandse zakenmannen verkopen voor tientallen miljarden aan Israëlische wapenindustrie'
2025D36632	02-09-2025	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van het lid Dobbe over het bericht dat Oekraïne wapenexporteur wil worden
2025D36509	02-09-2025	Brief regering	Reactie op verzoek commissie over welke stappen het kabinet zet en het afgelopen jaar heeft gezet om de afhankelijkheid van de Israëlische defensie-industrie af te bouwen en welke landen Nederland als doorvoerland gebruiken om wapens en dual use goederen naar Israël te exporteren
2025D36806	03-09-2025	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op de vragen van het lid Teunissen over het volgen van Duitsland in een wapenexportboycot naar Israël
2025D36810	03-09-2025	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op de vragen van het lid Dobbe over doorvoer van wapenonderdelen naar Israël via de Rotterdamse haven
2025D36808	03-09-2025	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op de vragen van de leden Hirsch en Dobbe over het artikel 'Nederland levert militair materieel aan dubieuze regimes'
2025D36814	03-09-2025	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van de leden Dassen, Dobbe, Teunissen en Piri over het bericht 'Nederland schrapt marineleveringen aan Israël, 'risico op ongewenst eindgebruik'

2025D38233	24-09-2025	Verslag	Verslag van een commissiedebat, gehouden op 3 september 2025, over Wapenexportbeleid
2025D43641	06-10-2025	Brief regering	Uitspraak van de Hoge Raad der Nederlanden over de uit- en doorvoer van F35-onderdelen vanuit Nederland naar Israël
2025D45071	30-10-2025	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van de leden Timmermans, Piri en Nordkamp over Nederlandse onderdelen in Russische drones en raketten
2025D45444	03-11-2025	Lijst van vragen en antwoorden	Lijst van vragen en antwoorden over de Beleidsagenda Buitenlandse Handel 'Nederland: welvarend en weerbaar (Kamerstuk 36180-164)
2025D45407	03-11-2025	Brief regering	Uitvoer van militair materieel naar Zuid-Korea
2025D45405	03-11-2025	Brief regering	Uitvoer van militair materieel naar Indonesië
2025D46598	14-11-2025	Brief regering	Wapenexportcontrole Israël – herbeoordeling uit- en doorvoer F-35 onderdelen
2025D47272	19-11-2025	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van het lid Dassen over het bericht 'Bedrijfjes van Nederlandse universiteiten werken met Israël aan omstreden technologie'
2025D49380	01-12-2025	Brief regering	Verslag Raad Buitenlandse Zaken Handel van 24 november 2025
2025Z20795	11-12-2025	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op de vragen van het lid Teunissen over de herbeoordeling van F-35-export Israël
2025Z21056	16-12-2025	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van het lid Kröger over levering militair materieel aan de Indonesische marine
2025D53603	19-12-2025	Brief regering	Verslag Raad Buitenlandse Zaken van 15 december 2025

2025D53549	19-12-2025	Antwoord schriftelijke vragen	Beantwoording vragen van het lid Oualhadj over de situatie omtrent de ingreep bij Nexperia

Figuur 4, Grafisch overzicht van afgegeven vergunningen voor definitieve uitvoer van goederen naar eindbestemming en aansluitende top-5 ML-categorieën.[24]

Afgegeven vergunningen

In 2025 werden 1684 vergunningen aangevraagd, inclusief aanvragen voor doorvoer, tijdelijke uitvoer en retour-na-reparatie goederen. Dat is een stijging van 184 aanvragen ten opzichte van 2024 (1500). 1671 aanvragen werden goedgekeurd. 1168 van de 1671 goedgekeurde aanvragen hadden als eindbestemming NAVO- en EU-lidstaten of daarmee gelijkgestelde landen (zgn. NAVO+ landen, te weten Australië, Japan, Nieuw-Zeeland en Zwitserland).

De totale waarde van de afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van goederen in 2025 bedroeg, afgerond op twee cijfers na de komma, € 10,70 miljard. Dat is een significante stijging ten opzichte van de voorgaande jaren (2024: € 1,87 miljard, 2023: € 1,78 miljard, 2022: € 928,46 miljoen, 2020: € 701,76 miljoen, 2019: € 923 miljoen). Voor de bovengenoemde totale waarde van afgegeven vergunningen voor militaire goederen wordt in dit rapport geen onderscheid gemaakt tussen afgegeven en gerealiseerde vergunningen, omdat vergunningen voor militaire goederen in vrijwel alle gevallen worden gerealiseerd. De realisatie vindt echter niet altijd plaats in het jaar waarin de vergunning is afgegeven, terwijl de waarde van de vergunning wél in het jaar van afgifte in het jaarverslag wordt opgenomen. Bij verlenging van een vergunning waarvan de waarde in een eerder jaar al is gerapporteerd, wordt deze waarde niet opnieuw meegeteld in rapportages, om dubbeltelling te voorkomen.

De omvang van de stijging in totale vergunningswaarde wordt hoofdzakelijk gedreven door één vergunning ter waarde van € 7 miljard, voor de uitvoer van goederen ten behoeve van de constructie en levering van fregatten aan Duitsland. De waarde van deze vergunning behelst meer dan 65% van de totale waarde van afgegeven vergunningen. Daarnaast houdt de stijging in waarde ook verband met de Nederlandse levering van militair materieel aan Oekraïne. De waarde van vergunningen voor uitvoer naar Oekraïne is ten opzichte van 2024 (€ 1,09 miljard) opnieuw in waarde gestegen (€ 1,53 miljard), en omvat meer dan 14% van de totale waarde. Samen bedragen de waarden van vergunningen voor de levering van fregatten aan Duitsland en militair materieel aan Oekraïne meer dan 79% van de totale waarde van afgegeven wapenexportvergunningen.

Ook wanneer de aanzienlijke waardestijging van vergunningen naar Oekraïne en de hierboven genoemde vergunning naar Duitsland buiten beschouwing worden gelaten, is er sprake van een waardestijging van afgegeven vergunningen ten opzichte van 2024, van € 1,39 miljard (meer dan 74%). Dit is het gevolg van een aanzienlijke toename in waarden in meerdere regio’s, waaronder Zuidoost Azië (stijging van € 290 miljoen), Noord-Amerika (stijging van € 263 miljoen) en Noord-Afrika (stijging van € 64 miljoen).

[24] De omschrijving van de ML-categorieën is afgekort. De volledige omschrijving staat in bijlage 1 van dit rapport.

In de onderstaande tabel wordt uiteengezet wat de regionale verdeling is van de waarde van de in 2025 afgegeven vergunningen. De indeling in regio's volgt de regionale indeling van de jaarrapporten van de EU over wapenexport.[25]

Tabel 2, Verdeling waarde afgegeven vergunningen per regio

Regio	**Waarde afgegeven vergunningen (x mln. euro) 2025**	**Percentage 2025 (%)**
Noord-Afrika	73,09	<1%
Sub-Sahara Afrika	0,17	<1%
Noord-Amerika	355,38	3,19%
Centraal Amerika en Caraïben	4,31	<1%
Zuid-Amerika	22,50	<1%
Centraal Azië	1,66	<1%
Noordoost Azië	43,05	<1%
Zuidoost Azië	349,32	3,27%
Zuid-Azië	26,96	<1%
Europese Unie	7.432,02	69,47%
Overige Europese landen	1.771,66	16,56%
Midden-Oosten	23,23	<1%
Oceanië	22,41	<1%
EU/NAVO+[26]	572,41	5,35%

[25] Vierentwintigste jaarverslag overeenkomstig artikel 8, lid 2, van Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB van de Raad tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor de controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie; https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52023XG0216(01)

[26] Dit betreft globale vergunningen met als eindbestemming meerdere landen binnen de EU of NAVO(+).

Divers[27]	0,13	<1%
Totaal	10.698,29	100%

Gekeken naar de eindbestemmingen, gerangschikt op de totale waarde van afgegeven vergunningen, staat op de eerste plaats Duitsland (€ 7,01 miljard). Dit komt voornamelijk door de bovengenoemde vergunning voor de levering en constructie van fregatten. Buiten deze vergunning, bedraagt de resterende waarde van afgegeven vergunningen voor uitvoer naar Duitsland € 66 miljoen.

Op de tweede plaats staat Oekraïne (€ 1,53 miljard) als gevolg van de grootschalige aanhoudende Nederlandse materiële steun in het kader van de verdediging tegen de illegale Russische agressieoorlog. In 2024 stonden Oekraïne en Duitsland ook bovenaan, gekeken naar totale waarde van afgegeven vergunningen. Toen stond Oekraïne op de eerste plek en Duitsland op nummer twee. Op de derde plaats komen de Verenigde Staten (€ 341,08 miljoen), en op de vierde plaats Portugal (€ 223,76 miljoen). Voor beide landen zijn deze waarden een significante stijging ten opzichte van 2024: de totale waarde van afgegeven vergunningen naar de VS kwam toen uit op € 62,89 miljoen; voor Portugal € 0,51 miljoen.

De totale waarde van vergunningen waarvoor, als eindbestemming 'EU/NAVO+' wordt gehanteerd, omvat € 572,41 miljoen. Dit betreft globale vergunningen met als eindbestemming meerdere landen binnen de EU of NAVO(+). Andere eindbestemming waarvoor de totale waarden van afgegeven vergunningen in 2025 significant zijn gestegen in vergelijking met 2024 zijn onder andere Indonesië (2024: € 0,51 miljoen, 2025: € 195 miljoen), Singapore (2024: € 35,16 miljoen, 2025: € 141,81 miljoen), Noorwegen (2024: € 15,81 miljoen, 2025: € 121,6 miljoen) en het Verenigd Koninkrijk (2024: € 37,88 miljoen, 2025: € 108,17 miljoen).

Er werden in 2025 acht nieuwe vergunningen afgegeven voor de definitieve uitvoer van systemen met als eindbestemming een niet-EU of NAVO(+) land en een waarde van meer dan twee miljoen euro. Dit betrof vergunningen voor de uitvoer van bevoorradings-, radar- en C3-systemen[28] naar Indonesië; de uitvoer van radar- en communicatiesystemen naar Maleisië; de uitvoer van een communicatiesysteem naar Qatar; de uitvoer van een voortstuwingssysteem naar Zuid-Korea; en de uitvoer van een communicatiesysteem naar Algerije. Uw Kamer is hier – conform bestaande afspraken – versneld over geïnformeerd.

Voor de internationale vergelijking is het van belang te weten dat in Nederland niet alleen de uitvoer van militaire goederen door het Nederlandse bedrijfsleven vergunningplichtig is, maar dat de overheid zelf ook een vergunning voor de uitvoer van militaire goederen moet

[27] 'Divers' omvat in globale vergunningen met als land van eindbestemming meerdere niet-EU of NAVO(+) landen.
[28] C3: *Command, Control and Communications*

aanvragen. Alleen het eigen materieel van de Nederlandse krijgsmachtonderdelen dat voor oefeningen of internationale operaties naar het buitenland gaat, is uitgezonderd van de vergunningplicht. Afstoting van Nederlands defensiematerieel aan derde landen is – anders dan in sommige andere landen – dus wel opgenomen in de cijfers.

Levering militaire goederen aan Oekraïne

In 2025 heeft Nederland de steun aan Oekraïne, onder andere middels de levering van militaire goederen, voortgezet. Deze leveranties zijn gestoeld op het Oekraïense recht op zelfverdediging conform artikel 51 van het VN Handvest en passen binnen de kaders van zowel het Wapenhandelsverdrag (*Arms Trade Treaty*) als het Europees Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport (2008/944/GBVB).

Voor de uitvoer van militaire goederen naar Oekraïne is net als voor reguliere uitvoer van militaire goederen een vergunning vereist. Alle leveringen worden zorgvuldig getoetst aan het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexportcontrole. Gezien de grote Oekraïense steunbehoefte en het belang van snelle levering van het benodigde materieel wordt gebruik gemaakt van een versnelde procedure.

De Tweede Kamer is gedurende 2025 tweemaal geïnformeerd middels Kamerbrieven met daarbij vertrouwelijke bijlagen waarin alle Nederlandse militaire steun in detail werd weergegeven. Sinds 13 april 2023 (Kamerstuk 2023D15753) geeft het kabinet eveneens in het publieke domein meer transparantie over de leveranties aan Oekraïne. De periodieke Kamerbrieven over militaire leveranties aan Oekraïne bevatten sindsdien ook een openbaar overzicht van geleverd materieel.

Ook werd in de openbare maandrapportages over de uitvoer van militaire goederen weergegeven wanneer er vergunningen zijn afgegeven zonder daarbij in detail te treden over de aard van de goederen.[29]

Afgewezen vergunningaanvragen

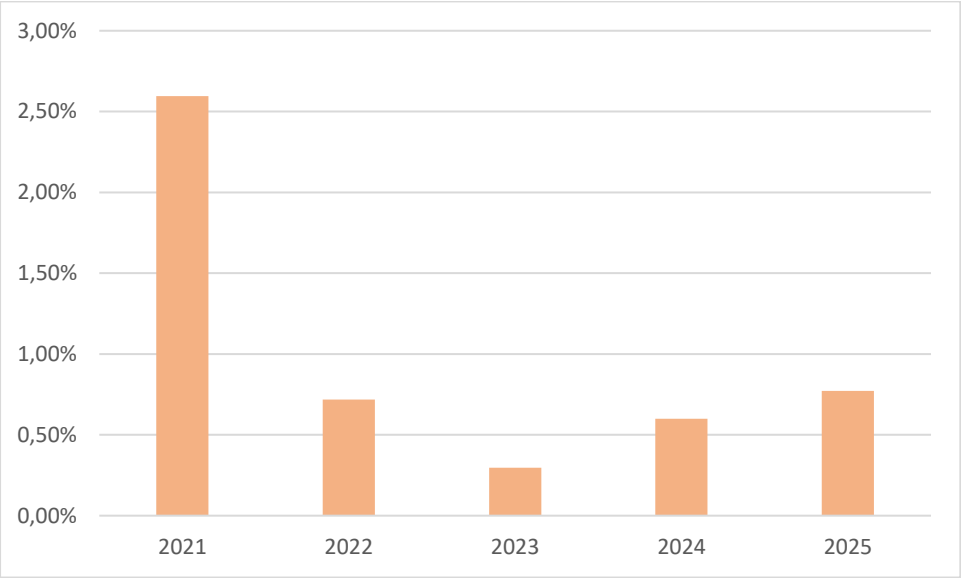
In 2025 zijn in totaal 10 aanvragen voor uitvoer-, doorvoervergunningen en proefaanvragen (sondages)[30] voor militaire goederen afgewezen. Daarnaast zijn 3 vergunningen, die initieel in

[29] Rapportages dual-use goederen en militaire goederen | Exportcontrole strategische goederen | Rijksoverheid.nl

[30] Sondages geven bedrijven in een vroeg stadium van contractonderhandelingen een indicatie of de voorgenomen transactie in aanmerking komt voor een exportvergunning. De toetsing vindt op gelijke wijze plaats als de toetsing voor een reguliere exportvergunning. Voor de daadwerkelijke transactie (dus bij levering) dient alsnog een exportvergunning te worden aangevraagd. Een positief oordeel op een sondage geeft geen garantie op een positieve oordeel op een daadwerkelijke vergunningaanvraag.

2025 waren afgegeven, in hetzelfde jaar ingetrokken. Het volledige overzicht van de afgewezen aanvragen staat in bijlage 6.

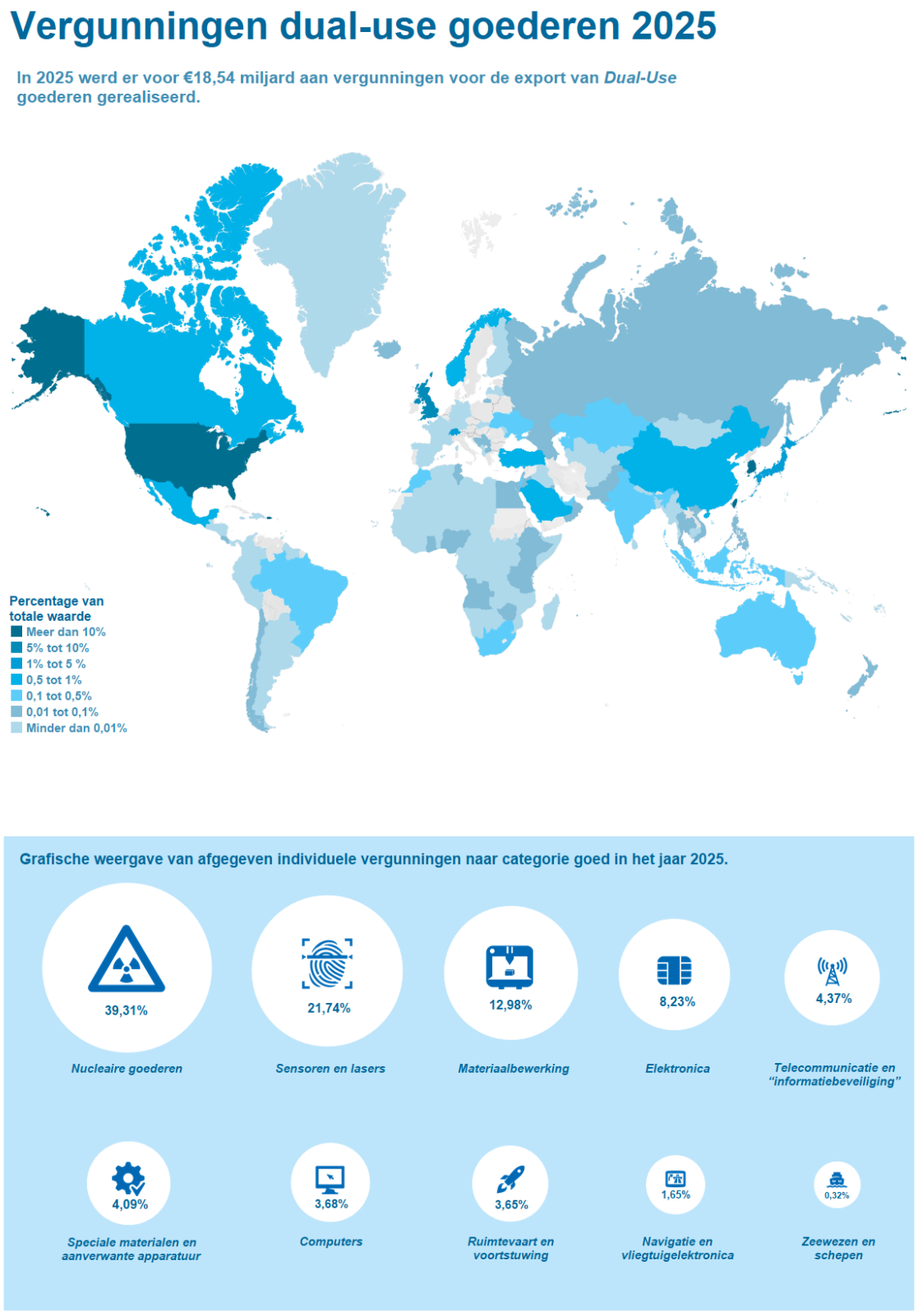
Het aantal afgewezen vergunningaanvragen, ingetrokken vergunningen meegerekend, lag in 2025 (13) hoger dan in 2024 (9). Gerelateerd aan het totaal aantal vergunningaanvragen is dit een lichte stijging; de onderstaande figuur geeft ter referentie het percentage afgewezen vergunningaanvragen van het totaal aantal aanvragen over de periode 2021-2025.[31]

Figuur 5, Afwijzingen vergunningen militaire goederen 2021 - 2025

[31] Het aantal afgewezen vergunningen wordt uitgedrukt als percentage van het totaal aantal aangevraagde vergunningen. Dit omvat mede de vergunningen die zijn aangevraagd met als eindbestemming EU/NAVO(+)-landen. Deze vergunningaanvragen worden door de CDIU zelfstandig afgedaan.

De Nederlandse export van dual-use goederen in 2025

Figuur 6, grafisch overzicht van alle gerealiseerde vergunningen naar eindbestemming en afgegeven vergunningen naar categorie goed in het jaar 2025.

Er zijn vijf soorten exportvergunningen voor dual-use goederen, namelijk (1) individuele vergunningen voor één transactie van een gecontroleerd goed naar een bestemming buiten de EU; (2) individuele vergunningen voor één transactie van gecontroleerde goederen naar een bestemming binnen de EU (intra-EU), (3) de globale vergunningen, (4) algemene nationale vergunningen en (5) uniale vergunningen.[32]

Net als afgelopen jaren maken globale vergunningen een groot deel van de afgegeven waarde van vergunningen voor dual-use goederen uit (zie tabel 3). Globale vergunningen zijn vergunningen voor meerdere transacties voor bestemmingen buiten de EU waarbij de exporteur zelf op basis van een door de overheid goedgekeurd *Internal Compliance Program* (ICP) transacties toetst op ongewenst eindgebruik. Met een dergelijke globale vergunning hoeft een exporteur niet voorafgaand aan elke export een (individuele) vergunning aan te vragen. Aangezien een globale vergunning vele transacties voor vele bestemmingen kan omvatten, is de corresponderende waarde voor dit type vergunningen hoger dan die voor individuele vergunningen. Wanneer in dit rapport wordt gesproken over het totale aantal vergunningen, dan wordt daarmee de optelsom van individuele (zowel binnen als buiten de EU), globale, en algemene vergunningen bedoeld.

Er bestaat een belangrijk verschil tussen afgegeven (verleende) vergunningen en gerealiseerde vergunningen. Het is mogelijk dat een exporteur een vergunning krijgt om voor een bepaald bedrag te exporteren, maar dat in de praktijk een lager bedrag daadwerkelijk uitgevoerd, ofwel, gerealiseerd wordt. Een globale vergunning voor een bedrag kan bijvoorbeeld worden toegewezen op basis van een prognose van de verwachte export. In de praktijk wordt niet altijd de volledige waarde van de afgegeven vergunning gerealiseerd.

Tabel 3, aantallen en waarde (in miljoenen euros) van de afgegeven en afgewezen exportvergunningen voor dual-use goederen in 2025.

	Aantal afgegeven vergunningen	**Waarde (mln.€)**	**Aantal afgewezen vergunningen**	**Waarde (mln.€)**
Individueel	536	492	11	282
Globaal	246	27.448	2	250
Intra EU	68	1.130	0	0
Catch All	7	3	1	0,1
Totaal	857	29.073	14	532,1

[32] Zie voor verdere uitleg pagina 7: *Soorten vergunningen*

Zoals te zien in tabel 3, is het totaal aantal door Nederland afgegeven vergunningen dat in het kader van de Dual-Use Verordening is verleend in 2025 nagenoeg gelijk gebleven aan het aantal in 2024. Het betrof 855 vergunningen in 2024 en 857 vergunningen in 2025. De corresponderende waarde van de afgegeven vergunningen is afgenomen, van bijna 34 miljard euro in 2024 naar 29 miljard euro in 2025.

De wereldkaart in figuur 6 laat zien naar welke eindbestemmingen in 2025 dual-use vergunningen zijn *gerealiseerd*. De kaart geeft per land weer voor welke waarde er daadwerkelijk naar die bestemming is uitgevoerd ten opzichte van de totale gerealiseerde uitvoerwaarde van de dual-use vergunningen in 2025. Hoe donkerder de kleur in de kaart, hoe groter het aandeel van die eindbestemming in de totale gerealiseerde exportwaarde.

De Dual-Use Verordening maakt een onderscheid tussen verschillende categorieën goederen. Zoals ook te zien in figuur 6, bestaat het grootste deel van de totale waarde van de in 2025 in Nederland afgegeven individuele vergunningen uit individuele vergunningen voor transacties van goederen in de categorieën nucleair, sensoren en lasers, en materiaalbewerking.

Bij het bestuderen van de kaart dient ook rekening te worden gehouden met het feit dat goederen onderling moeilijk in waarde te vergelijken zijn. Zo kan bijvoorbeeld één vergunning voor zeer hoogwaardige technische apparatuur in waarde vergelijkbaar zijn met vele vergunningen voor bepaalde minder kostbare goederen.

Het totaal aantal afgewezen vergunningaanvragen is met 14 iets hoger dan het aantal van vorig jaar (11). Dit aantal is over de laatste jaren stabiel. De waarde van de afgewezen vergunningaanvragen is toegenomen van 104 miljoen in 2024 naar 532 miljoen euro in 2025.

Bij het samenstellen van een top 10 van bestemmingen van gerealiseerde exporten (tabel 4) zijn net als in de wereldkaart van figuur 6 de cijfers van zowel globale, als individuele en algemene vergunningen meegenomen.

De ranglijst van de bestemmingen in tabel 4 vertoont gelijkenissen met de top 10 van 2024. Het voornaamste verschil is dat de onderlinge posities zijn verschoven: Taiwan, Zuid Korea en de Verenigde Staten van Amerika zijn van positie gewisseld. Japan is doorgeschoven naar de top 5, en Mexico en Canada zijn nieuw en hebben de plaats ingenomen van Turkije en Zuid Afrika. Waar Israël in 2023 nog in de top 10 stond, behoort dit land sinds 2024 niet meer tot de tien belangrijkste bestemmingen.

Tabel 4, waarde van de gerealiseerde vergunningen voor de export van dual-use goederen in miljoenen euro's (inclusief algemene vergunningen) voor de top 10 eindbestemmingen in 2025.

	Bestemming	**Waarde (in miljoenen euro's)**
1	Taiwan	5.178
2	Zuid-Korea	5.074
3	Verenigde Staten	3.980
4	Verenigd Koninkrijk	1.698
5	Japan	684
6	Zwitserland	282
7	China	168
8	Noorwegen	158
9	Mexico	144
10	Canada	117

Nieuwe sensitieve technologieën

Technologieën zoals quantum-, AI-, geïntegreerde fotonica-, halfgeleider- en biotechnologie staan centraal in (inter)nationale veiligheidsvraagstukken. Dit is onder andere het gevolg van de toenemende inzet van technologie in een internationale geopolitieke strijd, het dual-use karakter van technologie waarbij het onderscheid tussen civiel versus militair steeds diffuser wordt. Dit leidt tot de vraag welke technologieën we moeten controleren en beschermen vanwege mogelijke veiligheidsrisico's. Multilaterale exportcontroleregimes zijn de kern van het Nederlandse exportcontrolebeleid. In deze fora speelt Nederland al jaren een voortrekkersrol en pleit voor aanscherping en uitbreiding van controles, ook voor nieuwe, nog niet gecontroleerde sensitieve technologieën met dual-use eigenschappen. Dit wordt gedaan met het oog op het voorkomen van proliferatie van massavernietigingswapens of anderszins onwenselijk gebruik van deze goederen en ten behoeve van een gelijk speelveld voor Nederlandse bedrijven en ter bescherming van de Europese interne markt. Nederland neemt daarnaast onder andere actief deel aan discussie over dit onderwerp in bilaterale contacten en in EU- en NAVO-verband.

Regeling voor geavanceerde productieapparatuur voor halfgeleiders

In september 2023 heeft Nederland omwille van nationale veiligheidsoverwegingen geavanceerde productieapparatuur voor halfgeleiders onder exportcontrole gebracht. Met deze regeling moet voor de uitvoer van geavanceerde productieapparatuur die onder de regeling valt een exportvergunning worden aangevraagd.[33]

Het gaat daarbij om een aantal heel specifieke technologieën voor de ontwikkeling en productie van geavanceerde halfgeleiders die vanwege specifieke gebruiksmogelijkheden een cruciale bijdrage kunnen leveren aan bepaalde geavanceerde militaire toepassingen. Een ongecontroleerde uitvoer uit Nederland van die goederen en technologieën kan daarom risico's opleveren voor de nationale veiligheid.

Voortschrijdend inzicht en technologische ontwikkelingen hebben Nederland ertoe bewogen om de regeling, genaamd "Regeling voor geavanceerde productieapparatuur voor halfgeleiders", uit te breiden met een wijzigingsregeling die op 1 april 2025 in werking is getreden. De uiteindelijke keuze voor additionele exportcontrolemaatregelen is zorgvuldig en zo precies mogelijk gemaakt, om onnodige verstoring van de waardeketens te voorkomen en rekening te houden met het internationale gelijke speelveld.[34]

[33] Kamerstuk 2022–2023, 22 054, nr. 384; Kamerbrief over aankomende maatregelen exportcontrole geavanceerde productieapparatuur voor halfgeleiders | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl

[34] Klever: aanscherping exportcontrole op geavanceerde productieapparatuur voor halfgeleiders | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl

Inmiddels zijn een aantal van de goederen die oorspronkelijk zijn opgenomen in deze regeling overgenomen in de bijlage van de EU Dual-Use verordening.[35] Daarmee zijn deze goederen EU-breed vergunningplichtig. Dit is een belangrijke uitbreiding van de effectiviteit van de exportcontrolemaatregelen ten aanzien van die goederen.

Nederland speelt al vele jaren een voortrekkersrol in de aanzet tot meer Europese coördinatie op exportcontrole van producten voor tweeërlei gebruik, onder meer voor het gelijke speelveld en bescherming van de interne markt. De Europese lidstaten blijven zelf verantwoordelijk voor de implementatie van en handhaving op exportcontrolemaatregelen en vertegenwoordiging in de multilaterale exportcontroleregimes.

In de Kamerbrief van 8 maart 2023 heeft de regering de ambitie uitgesproken om een dergelijke multilateralisering te bewerkstelligen en zich sindsdien hier consequent voor ingezet.[36] De overname van het gros van de nationale maatregelen die Nederland en andere Europese lidstaten hadden ingesteld in het Europese exportcontrolekader is hier de succesvolle uitkomst van. Deze multilateralisering is een mijlpaal voor het Nederlandse exportcontrolebeleid. Voor de in 2024 geïntroduceerde "Regeling aanvullende controlemaatregelen op de Verordening producten voor tweeërlei gebruik" geldt eveneens dat controlemaatregelen zijn overgenomen in het raamwerk van de EU Dual-Use verordening. De regeling is daarmee geheel overbodig geworden en komen te vervallen.[37]

Kennisveiligheid

Kennisveiligheid was in 2025 een onderwerp dat zowel nationaal als internationaal breed op de agenda's stond. Ook dit jaar zijn stappen gezet ter bevordering van kennisveiligheid en om ervoor te zorgen dat de kans op ongewenste kennisoverdracht wordt verkleind. De Rijksoverheid heeft in 2025 breed ingezet op het vergroten van bewustzijn en zelfregulering bij kennisinstellingen en diens start-ups en spin-offs. Dit wordt gedaan middels kennisveiligheidsdialogen, waarin de Rijksoverheid en partijen uit het kennisveld mogelijke handelsperspectieven bespreken. Het Rijksbrede Loket Kennisveiligheid blijft

[35] Verordening (EU) 2021/821 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2021 tot instelling van een Unieregeling voor controle op de uitvoer, de tussenhandel, de technische bijstand, de doorvoer en de overbrenging van producten voor tweeërlei gebruik; https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/821/2025-11-15

[36] Kamerstuk 2022–2023, 22 054, nr. 384; Kamerbrief over aankomende maatregelen exportcontrole geavanceerde productieapparatuur voor halfgeleiders | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl

[37] Regeling van de Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken van 20 november 2025, nr. BZ2520952, houdende intrekking van de Regeling aanvullende controlemaatregelen op de Verordening producten voor tweeërlei gebruik en de wijziging van de Regeling geavanceerde productieapparatuur voor halfgeleiders, Staatscourant Nr. 38653, 24 november 2025.

kennisinstellingen ondersteunen in hun inzet op kennisveiligheid en doet met o.a. *roadshows* ook brede actieve *outreach* naar het kennisveld. Net zoals in de afgelopen jaren, is door Buitenlandse Zaken ook in 2025 een exportcontroleseminar voor kennisinstellingen gehouden.

Daarnaast heeft de Rijksoverheid ook stappen gezet om in de behoefte aan materiaal voor kennisinstellingen te voldoen. Daarom is in samenwerking met het Loket Kennisveiligheid van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland een e-learning module voor kennisinstellingen ontwikkeld, waarmee kennisinstellingen een aanvullend middel hebben om het onderwerp intern onder de aandacht te brengen. [38] Deze module biedt op een laagdrempelige en toegankelijke manier uitleg over het onderwerp toegespitst op de academische wereld. Doorverwijzingen naar de Rijksoverheid bieden richting aan wetenschappers met vervolgvragen. De e-learning module is inmiddels gelanceerd en ter beschikking gesteld via het netwerk kennisveiligheid.

Naast nationale inzet, zet de Rijksoverheid ook bredere stappen door actief bij te dragen op dit vlak in internationale verband. Onder andere door een proactieve deelname, het aankaarten van verbeterpunten en het delen van *best practices* in relevante internationale fora, waaronder de exportcontroleregimes en in de EU.

[38] E-learning dual-use voor kennisinstellingen: https://share.articulate.com/kpCBd2mrItKw1lKY2Y3ym

Anti-folterverordening

Onder de anti-folterverordening is de handel in de in bijlage III en bijlage IV vermelde goederen en diensten, vergunningplichtig.[39] Zie hieronder in tabel 5 een overzicht van de in 2025 verleende vergunningen voor deze goederen.

Tabel 5, waarde afgegeven vergunningen voor uitvoer Anti-folter goederen per categorie in 2025.

Totaal 2025				
	Aantal ver-gunningen	**Waarde (Euro's)**	**Eindbestemming**	**Eindgebruik**
Annex III goederen	7	23.470	Aruba, Bonaire, Sint-Eustatius, Saba, Curaçao en Sint Maarten	Rechtshandhaving
Annex IV goederen	19	2.052.002	Australië, Canada, Cuba, Curaçao, Gabon, Haïti, Hongkong, Libanon, Maleisië, Sint Maarten, Verenigd Koninkrijk.	Veterinair, medisch en farmaceutisch

[39] Zie ook pagina 9: *Toetsingskader Foltergoederen*

Relevante ontwikkelingen in de Europese Unie

Raadswerkgroep conventionele wapenexport COARM

EU-samenwerking inzake exportcontrole op conventionele wapens vindt hoofdzakelijk plaats in de Raadswerkgroep conventionele wapenexport (COARM). Namens Nederland nemen vertegenwoordigers van het ministerie van Buitenlandse Zaken deel aan COARM-vergaderingen. In COARM wisselen de lidstaten in het kader van het Gemeenschappelijk Buitenlands- en Veiligheidsbeleid (GBVB) van de EU informatie uit over hun wapenexportbeleid met als doel dit beleid en de daarop betrekking hebbende procedures beter op elkaar af te stemmen. Hiermee wordt gezorgd voor een eenduidig beleid en wordt gestreefd naar een gelijk speelveld. De basis hiervoor is het EU-Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport (EUGS), dat op 8 december 2008 door de Raad van de Europese Unie werd vastgesteld.

Herziening Gemeenschappelijk Standpunt

Begin 2025 zijn de onderhandelingen over de meest recente herziening afgerond. Uitgangspunt bij deze herziening was dat wapenexportcontrole een nationale bevoegdheid blijft en onderdeel blijft uitmaken van het gemeenschappelijk buitenlandbeleid en veiligheidsbeleid van de Unie (GBVB).

Nederland heeft met een actieve en constructieve inzet bij de herziening bijgedragen aan een sterker en eenduidiger Europees wapenexportbeleid. Dit verbetert de afstemming van exportcontroles bij Europese defensiesamenwerking en ondersteunt de opschaling van de Europese defensie-industrie[40]. Dankzij de inzet van het kabinet zijn in het herziene Gemeenschappelijk Standpunt onder meer gerealiseerd:

- Vrijwillige mechanismen voor gestroomlijnde exportcontrole bij gezamenlijk geproduceerde militaire goederen;
- Een stevigere verankering van het recht op zelfverdediging bij criterium 3, zodat landen die slachtoffer zijn van agressie sterker openomen zodat hun legitieme veiligheidsbehoeften als een ontvanger van militaire goederen gedurende een conflict kunnen worden erkend (zoals bijvoorbeeld Oekraïne).
- Uitbreiding van criterium 2 met aandacht voor genderspecifiek geweld en ernstig geweld tegen vrouwen en kinderen, in lijn met het Wapenhandelsverdrag;
- Extra maatregelen voor meer transparantie en betere informatie-uitwisseling over gevoelige eindbestemmingen.

[40] Kamerstuk 2024–2025, 22 054 nr. 459 Kamerstuk 22054, nr. 459 | Overheid.nl

Verder heeft de Raad COARM gemandateerd om export van gezamenlijk geproduceerde goederen te faciliteren en nauwer samen te werken met de defensie-industrie om informatie-uitwisseling en transparantie, ook in het kader van het Wapenhandelsverdrag, te bevorderen.

EU Outreach inzake militaire goederen

Daarnaast spreekt de COARM regelmatig over verschillende *outreach* activiteiten, waarmee in EU-verband wordt bijgedragen aan kennisontwikkeling en beleidsvorming, wetgeving en instituties op het terrein van exportcontrole in partnerlanden. Zo ondersteunt de EU het ATT *outreach* programma, dat erop is gericht de bekendheid van het Wapenhandelsverdrag ATT in partnerlanden te vergroten. Dit programma is in februari 2025 (Raadsbesluit [GBVB] 2025/442) verlengd tot en met februari 2028. De EU heeft een vergelijkbaar *outreach* programma voor het EU Gemeenschappelijk Standpunt. Dit programma richt zich erop de bekendheid en implementatie van het EU Gemeenschappelijk Standpunt in nabuurschapslanden te vergroten. Dit programma is in januari 2025 (Raadsbesluit [GBVB] 2025/208) verlengd tot en met januari 2028.

EU-jaarrapportage inzake export van militaire goederen 2024

Op 21 april 2026 heeft de Raad van de Europese Unie het 27e EU-jaarrapport inzake de export van militaire goederen aangenomen[41], waarin verslag wordt gedaan van in COARM besproken onderwerpen. Het rapport bevat daarnaast gedetailleerde, statistische informatie over de uitvoer van militair materieel door de EU-lidstaten in 2024.[42]

In totaal is in 2024 voor ruim € 316 miljard aan wapenexportvergunningen afgegeven door EU-lidstaten (2023: € 298 miljard). Frankrijk heeft met meer dan € 225 miljard de hoogste waarde van afgegeven vergunningen gerapporteerd. Hierbij moet echter worden opgemerkt dat Frankrijk in 2014 het vergunningensysteem heeft aangepast waardoor vergunningen voor *potentiële* orders ook worden meegenomen in het totaal. Dit cijfer is dus zeer waarschijnlijk een overschatting, de daadwerkelijke contractwaarde (waar vergunningen voor worden afgegeven) zal lager liggen.

Nederland staat in 2024 op de 10e plek wat betreft waarde van exportvergunningen binnen de Europese Unie. De onderstaande tabel geeft een totaaloverzicht per land van de afgegeven vergunningenwaarde van militaire goederen in 2024 en het percentage van het EU-totaal weer.

Tabel 6, Europese wapenexport in 2024

Land	**Waarde afgegeven vergunningen**	**Percentage (%)**
Frankrijk	225.564.002.414,00	71,24%
Slowakije	16.956.019.335,00	5,36%
Spanje	16.798.307.736,00	5,31%
Polen	12.870.114.002,00	4,07%
Duitsland	12.832.378.196,00	4,05%
Italië	6.451.324.392,00	2,04%
Bulgarije	5.319.622.673,00	1,68%
Zweden	4.422.651.639,00	1,40%
Oostenrijk	1.966.808.837,00	0,62%
Nederland	1.867.945.381,00	0,59%
Tsjechië	1.544.010.798,00	0,49%

[41] 27e jaarlijkse rapport over EU-wapenexport in 2024. Dit rapport wordt later dit jaar gepubliceerd door COARM; https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8440-2026-ADD-1/en/pdf

[42] Het EU-jaarrapport gaat in tegenstelling tot deze rapportage niet over het jaar 2025, maar over 2024 omdat lidstaten pas in de loop van 2024 rapporteerden over het voorgaande jaar.

Finland	1.411.168.894,00	0,45%
Denemarken	1.290.328.401,00	0,41%
Hongarije	1.222.995.217,00	0,39%
Kroatië	1.213.607.162,00	0,38%
België	1.033.996.965,00	0,33%
Roemenië	907.742.792,00	0,29%
Portugal	791.258.264,00	0,25%
Griekenland	697.896.255,00	0,22%
Letland	585.454.779,00	0,18%
Estland	353.400.824,00	0,11%
Litouwen	203.015.458,00	0,06%
Ierland	183.463.945,00	0,06%
Slovenië	98.113.898,00	0,03%
Luxemburg	12.469.081,00	< 0,01%
Cyprus	7.714.864,00	< 0,01%
Malta		< 0,01%
Totaal	316.605.812.202	100,0%

Uit het jaarrapport van de EU blijkt dat door EU-lidstaten in totaal 31444 vergunningen zijn afgegeven en 104 vergunningaanvragen zijn afgewezen en genotificeerd.[43] Dit aantal afgewezen vergunningen ligt hoger dan in 2023 (79), maar lager dan jaren daarvoor (2022: 123, 2021: 216, 2020: 203, 2019: 216).

Het aantal consultaties over afgewezen vergunningen tussen EU-lidstaten kwam in 2024 uit op 35, hetzelfde aantal als in 2023. In 2024 was Nederland betrokken bij 11 consultaties, waarbij Nederland 5 keer consulteerde en 6 keer geconsulteerd werd door een andere lidstaat. Middels deze consultaties draagt Nederland bij aan het ontwikkelen van een eenduidiger begrip van de Europese wapenexportcontrolekaders.

[43] Niet alle lidstaten rapporteren hun afwijzingen in het EU-jaarrapport. Het afwijzingenoverzicht is daarmee niet volledig compleet, maar geeft wel een algemeen beeld.

Raadswerkgroep dual-use goederen

EU-samenwerking inzake exportcontrole op dual-use goederen vindt hoofdzakelijk plaats in de Raadswerkgroep Dual-Use, de Dual Use Working Party (hierna: DUWP). Namens Nederland nemen vertegenwoordigers van het ministerie van Buitenlandse Zaken deel aan DUWP-vergaderingen. In het kader van de Europese Economische Veiligheid Strategie heeft de Europese Commissie in januari 2024 een witboek gepubliceerd inzake exportcontrole met daarin een viertal concrete voorstellen ten behoeve van het versterken van EU-coördinatie op exportcontrole.[44] De Commissie uit in het witboek onder andere haar zorgen over de situatie in multilaterale exportcontroleregimes, specifiek het gebrek aan consensus, en het ontstaan van een lappendeken aan nationale maatregelen in de interne markt. Een belangrijke mijlpaal voor Nederland is het instellen van unilaterale EU-controles via artikel 17 *(Delegated Act)* van de (EU) Dual-Use Verordening.

Op 8 september 2025 kondigde de Commissie aan autonome en uniforme EU-exportcontroles in te stellen voor 24 dual-use goederen die afkomstig zijn uit de halfgeleider-, quantum- en *additive manufacturing*-industrie. De controlelijst in bijlage I bij de Dual-Use Verordening wordt jaarlijks geactualiseerd om rekening te houden met wijzigingen in de multilaterale exportcontroleregimes en de nieuwe EU-controles zijn op 15 november 2025 in werking getreden. [45] Dit is een belangrijke stap voor het gelijke speelveld binnen de interne markt gezien er voorheen sprake was van enkele EU-lidstaten die verschillende nationale controlelijsten hadden, waaronder Nederland. Het voornemen is om deze praktijk in 2026 voort te zetten. Tot slot was er onverminderde aandacht voor de sanctiepakketten tegen Rusland, die de nodige expertise en capaciteit vragen in de EU-lidstaten en bij de Commissie.

De coördinatiegroep dual-use goederen (de Dual-Use Coordination Group – "DUCG"), opgericht op grond van artikel 24 van de Dual-Use Verordening, heeft als taak om vraagstukken die voortkomen uit de toepassing van de verordening te onderzoeken. De DUCG met een vertegenwoordiger van elke EU-Lidstaat wordt voorgezeten door de Europese Commissie. De DUCG heeft in 2025 drie (veelal hybride) vergaderingen georganiseerd. De DUCG speelt een sleutelrol bij de daadwerkelijke uitvoering van de verordening en concentreert zich op de vervulling van de nieuwe eisen en mandaten in het kader van de in 2021 herziene Dual-Use Verordening. Dit omvat met name het uitwisselen van (technische) informatie en het bespreken van uitvoeringsaspecten, zoals het onderscheid tussen "nationale maatregelen" en "nationale controlelijsten" in de zin van artikel 9 van de Dual-Use

[44] Europese Commissie, Witboek over uitvoercontroles eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52024DC0025

[45] Gedelegeerde Verordening (EU) 2025/2003 van de Commissie van 8 september 2025 tot wijziging van Verordening (EU) 2021/821 van het Europees Parlement en de Raad wat betreft de lijst van producten voor tweeërlei gebruik; https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/ALL/?uri=oj:L_202502003

Verordening, vergunningen voor grote projecten en de controle van *intangible technology transfers* (ITT).

Inmiddels zijn de uitgebreide sancties tegen Rusland vier jaar van kracht, en in 2025 zijn vier nieuwe sanctiepakketten in de EU aangenomen.[46] De exportbeperkende maatregelen daarbinnen vragen nog altijd veel capaciteit bij de Douane en het ministerie van Buitenlandse Zaken. Dat is enerzijds te wijten aan het grote aantal en complexiteit van de maatregelen en anderzijds aan de voortdurend veranderende omzeilingstactieken van het Russisch militair-industrieel complex. Om deze reden blijft de sanctieverordening onderhevig aan verandering, ook op het gebied van exportcontrole. Voor de sancties tegen Iran is dat niet anders. Er wordt een groot beroep gedaan op de compliance door bedrijven (die daar logischerwijs praktische vragen over hebben) en de technische expertise van Douane en het ministerie van Buitenlandse Zaken. Het hinderen van de aanvoerroutes van gesanctioneerde landen blijft van onverminderd belang, juist in relatie tot de huidige internationale veiligheidsdreigingen.

[46] EU sancties tegen Rusland: Tijdlijn ; https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions-against-russia/timeline-sanctions-against-russia

Overige relevante internationale ontwikkelingen

Ook buiten de EU spelen diverse onderwerpen die relevant zijn voor het wapenexportbeleid.

Wapenhandelsverdrag (Arms Trade Treaty)

Essentieel onderdeel van het Wapenhandelsverdrag (*Arms Trade Treaty*, ATT) is de verplichting voor Verdragspartijen om te beschikken over een nationaal exportcontrolesysteem. De som van deze nationale exportcontrolesystemen dient uiteindelijk bij te dragen aan een meer verantwoorde en transparante internationale wapenhandel. De toetsingscriteria uit het ATT komen overeen met een aantal van de criteria zoals die reeds gelden onder het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexportcontrole: internationale embargo's, geen medewerking aan schendingen van het internationaal oorlogsrecht of mensenrechten, en het risico op omleiding.

Na toetreding van Colombia telde de ATT in 2025 117 Verdragspartijen. 26 landen hebben het Verdrag getekend, maar nog niet geratificeerd. Nederland en de EU blijven zich ervoor inzetten dat meer landen toetreden tot het Wapenhandelsverdrag.

Van 25 tot 29 augustus 2025 vond in Genève de 11de *Conference of State Parties* (CSP) van het ATT plaats. Positief nieuws betrof een voorstel om een vijfjarige ATT-strategie te ontwikkelen en implementeren, installatie van *Gender Focal Points* (GFP's) en het goedgekeurde herziene werkprogramma wat inzet op verdere (vergader)efficiëntie. Zorgen bestonden uit het niet nakomen van rapportageverplichtingen door Verdragspartijen, de slechte financiële staat van het Verdrag en de afwezigheid van landen met een grote rol in internationale wapenhandel wat de relevantie van het Verdrag niet ten goede komt.

Verder zijn voor Nederland "transparantie" en de naleving door de Verdragspartijen van ATT rapportageverplichtingen inzake wapenhandel prioritaire thema's. Zo heeft Nederland net als in voorgaande jaren opnieuw een financiële bijdrage gedaan aan NGO Control Arms voor de ATT monitor.[47] De ATT Monitor focust op de praktische implementatie binnen het Verdrag en brengt de rapportageverplichtingen van Verdragspartijen in kaart. Tot aan augustus 2025 steunde Nederland ook NGO Stimson Centre met eenzelfde soort project dat focuste op de uitdagingen van Verdragspartijen met betrekking tot hun rapportageverplichtingen. Beide projecten zetten in om Verdragspartijen die niet of niet op een juiste manier transparant zijn te ondersteunen in het voldoen aan hun rapportageverplichtingen (zoals het ondersteuning bij het maken van hun jaarlijkse rapportage) om zo de algehele transparantie in de mondiale wapenhandel te vergroten. Deze rapporten worden door Stimson, en voor de ATT monitor door Control Arms actief ingebracht tijdens de plenaire discussies van het Verdrag en worden door landen gebruikt als informatiebron. Omdat het Verdrag geen gemandateerde

[47] ATT rapport van 2025: https://attmonitor.org/en/the-2025-report/

uitvoeringsorganisatie kent, spelen deze organisaties een cruciale rol om de daadwerkelijke implementatie van het Verdrag actief te monitoren.

Tot slot maakt Nederland de jaarlijkse ATT-rapportage openbaar.[48] Net als voor het ATT rapport van 2024 geldt ook dit jaar dat met betrekking tot export naar Oekraïne voor een aantal transacties niet volledig openbaar gerapporteerd kan worden in verband met de nationale veiligheid. Het gaat hierbij om de export van hoog-strategisch materieel uit eigen Defensievoorraad waarbij volledige transparantie inzicht zou geven in de eigen capaciteit op dit vlak. Nederland zal deze informatie met terugwerkende kracht openbaar maken wanneer dit vanuit veiligheidsoogpunt mogelijk is.

Wassenaar Arrangement

De export van strategische goederen (militair en dual-use) wordt in breder multilateraal verband besproken in het "*Wassenaar Arrangement on Export Controls for Conventional Arms and Dual-use Goods and Technologies*" (WA). Aan dit forum, dat zijn naam ontleent aan de plaats waar in 1995 onder Nederlands voorzitterschap de onderhandelingen over de oprichting van het arrangement werden gevoerd, namen in het verslagjaar 42 landen deel, waaronder de VS, Rusland en op Cyprus na alle EU-lidstaten. Deze landen vertegenwoordigen volgens schattingen tezamen meer dan 90% van de werelduitvoer van militaire goederen.

Doel van het WA (zoals geformuleerd in de zgn. *Initial Elements*[49]) is het leveren van een bijdrage aan de regionale en internationale veiligheid en stabiliteit. Het middel hiertoe is de regelmatige onderlinge rapportage inzake de uitvoer naar derde landen van wapens en van goederen die voor militaire doeleinden kunnen worden gebruikt. Door deze informatie-uitwisseling kunnen de deelnemende landen beter beoordelen of er sprake is van destabiliserende accumulatie van militaire middelen in bepaalde landen of regio's. In dat geval zouden de deelnemende landen terughoudender moeten worden met het afgeven van vergunningen voor dergelijke bestemmingen.

Het Wassenaar Arrangement kent een lijst van dual-use goederen die voor Nederland via de Europese Dual-Use Verordening van toepassing is, en een lijst militaire goederen die geacht worden aan exportcontrole te zijn onderworpen. Iedere herziening van de WA-lijst leidt tot een aanpassing van de EU-lijst van militaire goederen en de controlelijst van de Dual-Use Verordening.

Vanwege geopolitieke spanningen wordt het bereiken van consensus op exportcontrole en politieke voorstellen sterk bemoeilijkt. De grootschalige illegale Russische invasie in Oekraïne in 2022 heeft de impasse binnen het WA verder versterkt. Hierdoor is het momenteel onwaarschijnlijk dat alle aan het WA deelnemende landen op korte termijn instemmen met controles op nieuwe technologieën.

[48] ATT-rapportage Nederland 2023: https://thearmstradetreaty.org/download/b2dbb78e-bbe8-3fc6-a985-f0b3f37108c7
[49] De *Initial Elements* zijn te vinden op de website van het Wassenaar Arrangement: www.wassenaar.org

Overige exportcontroleregimes

Nederland speelt een actieve rol bij de internationale exportcontroleregimes. Op het gebied van non-proliferatie zijn dit de *Nuclear Suppliers Group* (NSG), gericht op goederen en technologie die gebruikt kunnen worden voor de productie van nucleaire wapens, de *Australia Group* (AG) gericht op biologische en chemische wapens, en het *Missile Technology Control Regime* (MTCR) dat zich richt op de overbrengingsmiddelen (ballistische raketten en onbemande luchtvaartuigen) van massavernietigingswapens. De bij deze regimes aangesloten landen maken afspraken over exportcontrolebeleid en wisselen informatie uit over programma's voor massavernietigingswapens en overbrengingsmiddelen daarvoor in zogenaamde landen van zorg. Ook delen de landen ervaringen en informatie over handhaving met elkaar. Daarnaast hebben de aangesloten landen in de respectievelijke regimes controlelijsten opgesteld voor een reeks van goederen, productietechnologie, materialen, software en technologie die alleen met een vergunning mogen worden uitgevoerd. Deze lijsten worden regelmatig herzien zodat ze blijven aansluiten op actuele technologische ontwikkelingen. Ook wordt in de verschillende regimes gesproken over de mogelijke toetreding van nieuwe leden en over unilaterale naleving van richtsnoeren en goederenlijsten door niet-partnerlanden.

Vanwege de huidige geopolitieke spanningen, is het in een aantal van deze exportcontroleregimes moeilijk om overeenstemming te bereiken en voortgang te maken op technische voorstellen. Dit geldt, net als voor het Wassenaar Arragement, ook voor het MTCR. In de AG wordt wel voortgang geboekt, omdat een meer *like-minded* groep landen onderdeel is van dit exportcontroleregime. Binnen de NSG is de voortgang gestaag. De deelnemende overheden zien de risico's van nucleaire proliferatie evenals het belang van discussies voor duidelijke controle van goederen en technologie, en er worden met enige regelmaat voorstellen voor aanpassingen of nieuwe controles aangenomen.

Bijlagen

Bijlage 1: Afgegeven vergunningen uitvoer van militaire goederen

De onderstaande tabellen bieden een overzicht van de waarde van de in het jaar 2025 afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen per categorie goederen en per eindbestemming.

De hierna gemelde waarden zijn gebaseerd op de waarde van de vergunningen voor definitieve uitvoer van militaire goederen, die zijn afgegeven in de periode waarover verslag wordt uitgebracht. De vergunningswaarde geeft de maximum exportwaarde aan, die op het moment van publicatie evenwel niet behoeft te corresponderen met de daadwerkelijk gerealiseerde exporten. Vergunningen voor tijdelijke uitvoer zijn in de onderstaande tabellen buiten beschouwing gelaten, omdat aan deze vergunningen een verplichting tot wederinvoer is gekoppeld. Hierbij gaat het voornamelijk om zendingen voor demonstratie- of tentoonstellingsdoeleinden. Vergunningen voor proef- of monsterzendingen worden wel opgenomen in de rapportage omdat, vanwege de aard van deze exporten, geen verplichting tot wederinvoer wordt opgelegd. Vergunningen voor goederen die na reparatie in Nederland retour worden gezonden, worden evenmin in de rapportage opgenomen. Het moet in dat geval gaan om eerder vanuit Nederland geleverde goederen, waarvan de waarde daarom in een eerdere rapportage is opgenomen. Opname van deze zogenoemde ‘retour-na-reparatie’ vergunningen zou immers tot dubbeltelling leiden. Om dezelfde reden komen ook vergunningen waarvan de looptijd wordt verlengd niet terug in de rapportage. Hetzelfde geldt tenslotte voor vergunningen die worden vervangen in verband met, bijvoorbeeld, een adreswijziging van de ontvanger. Indien een verlengings- of vervangingsvergunning met een hogere waarde dan de oorspronkelijke vergunning wordt afgegeven, wordt die meerwaarde uiteraard wél gerapporteerd.

Tabel 7, waarde afgegeven vergunningen voor definitieve uitvoer van militaire goederen in 2025 per categorie (indeling in ML-categorie)[50]

ML-categorie	**Omschrijving**	**Waarde (in mln. euro's)**
ML1	Wapens met gladde loop met een kaliber van minder dan 20 mm, andere wapens en automatische wapens met een kaliber van 12,7 mm (kaliber 0,50 inch) of minder en toebehoren en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor	80,59
ML2	Wapens met gladde loop met een kaliber van 20 mm of meer, andere wapens met een kaliber groter dan 12,7 mm (kaliber 0,50 inch), werpers speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik en toebehoren daarvoor, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor	46,66
ML3	Munitie en ontstekingsinstellingsinrichtingen en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor	141,28
ML4	Bommen, torpedo's, raketten, geleide projectielen, andere ontploffingsmechanismen en ladingen en toebehoren, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor	214,20
ML5	Vuurgeleidingssystemen, bewakings- en waarschuwingssystemen, en aanverwante systemen, test- en uitlijningsapparatuur en apparatuur voor tegenmaatregelen, speciaal ontworpen voor militair gebruik en speciaal ontworpen onderdelen en toebehoren daarvoor	199,32
ML6	Voertuigen en onderdelen daarvoor	239,54
ML7	Chemische stoffen, "biologische stoffen", "stoffen voor oproerbeheersing", radioactief materiaal, aanverwante uitrusting, onderdelen en materialen	1,80
ML8	"Energetische materialen" en aanverwante substanties	111,27

[50] Voor meer informatie, zie de EU Gemeenschappelijke lijst van militaire goederen.

ML-categorie	Omschrijving	Waarde (in mln. euro's)
ML9	Oorlogsschepen (zowel oppervlakteschepen als onderzeeboten), speciale scheepsuitrusting, toebehoren, onderdelen en andere oppervlakteschepen	3719,70
ML10	"Vliegtuigen", "lichter-dan-luchttoestellen", "onbemande luchtvaartuigen" ("UAV"), vliegtuigmotoren, en uitrusting voor "vliegtuigen", aanverwante uitrustingsstukken en onderdelen, speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik	1214,51
ML11	Elektronische apparatuur "ruimtevaartuigen" en onderdelen die nergens anders in de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen zijn bedoeld	79,05
ML13	Gepantserde of beschermende uitrusting, constructies en onderdelen	1,58
ML14	'Speciaal militair oefenmaterieel' of apparatuur voor het nabootsen van militaire scenario's, simulatoren speciaal ontworpen voor opleiding in het gebruik van vuurwapens of andere wapens bedoeld in ML1 of ML2, en speciaal ontworpen onderdelen en toebehoren daarvoor	6,05
ML15	Beeldvormingsapparatuur en apparatuur voor tegenmaatregelen, speciaal ontworpen voor militair gebruik, en speciaal ontworpen onderdelen en toebehoren daarvoor	26,67
ML16	Smeedstukken, gietstukken en andere halffabricaten welke speciaal ontworpen zijn voor de goederen bedoeld in ML1 tot en met ML4, ML6, ML9, ML10, ML12 of ML19	171,32
ML17	Militaire uitrustingsstukken, materialen en "bibliotheekprogramma's", en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor	26,94
ML18	'Productie'-apparatuur, voorzieningen voor omgevingsproeven en onderdelen daarvoor	111,88
ML19	Gerichte-energiewapensystemen, en apparatuur en onderdelen daarvoor	0,50
ML21	Programmatuur	269,98

ML-categorie	Omschrijving	Waarde (in mln. euro's)
ML22	Technologie	4035,46
Totaal		10698,29

Tabel 8, waarde afgegeven vergunningen voor definitieve uitvoer militaire goederen per eindbestemming (uitgesplitst per ML-categorie).

Totaal 2025 (in mln euro's)	ML1	ML2	ML3	ML4	ML5	ML6	ML7	ML8	ML9	ML10	ML11
ALGERIJE					0,86						0,86
AUSTRALIE	0,00				0,03	0,94			8,15		
BES EILANDEN	0,01		0,04								
BRAZILIE									2,38		0,00
BULGARIJE	0,02			0,00							
CANADA	0,01		0,16	0,71	2,68	0,12			2,75	0,08	
CHILI									1,90	0,00	0,00
COLOMBIA											
CURACAO			0,04		0,57	2,50				1,14	
CYPRUS	0,01										
DENEMARKEN	0,02	0,40		0,04		14,69			0,00		
DIVERSE											
DUITSLAND	5,46	16,31	0,48	2,20	3,72	9,51		0,01	3505,57	0,31	0,31
ECUADOR											
EGYPTE					13,85						13,98
ESTLAND	0,00										
ETHIOPIE											
EU/NAVO+	0,12	0,09	0,06	16,43	13,00	1,29				237,08	3,19
FAEROER	0,00										
FINLAND	0,01		0,66			0,51	0,04				
FRANKRIJK	0,04	0,09	0,01		1,75	1,64			7,60	7,59	
GRIEKENLAND	0,00		0,19		0,38				0,01		
HONGARIJE	0,01	0,04				0,35				0,05	
IERLAND	0,00								0,02		
INDIA					2,22	0,03			22,97	0,02	0,33

INDONESIE					35,21				1,73		35,17
ISRAEL					0,52				0,02		2,36
ITALIE	0,02			0,01	0,27		0,04			0,23	
JAPAN	0,01								0,31		
KAZACHSTAN					1,55	0,11					
KENIA										0,05	
KOSOVO			0,02	0,02							
KROATIE	0,00										
LETLAND	0,00					1,99					
LIBANON											
LITOUWEN	0,00	0,13				0,33			9,78		
MALEISIE	0,00				2,08						2,08
MALTA	0,02										
MOLDAVIE			0,01	0,01							
NIEUW-ZEELAND					2,06						
NOORD- MACEDONIE				0,01							
NOORWEGEN			1,13	0,18	38,43	3,52			0,29		0,50
OEKRAINE	70,56	29,17	136,80	106,13	18,18	62,93		110,84	8,29	859,29	18,57
OMAN										2,62	0,01
OOSTENRIJK	0,03		0,28		0,12	23,71					0,00
PAKISTAN					0,50						
PERU											
POLEN	0,17	0,01	0,26	18,94		0,15	0,51		0,44		
PORTUGAL	0,00					0,87			111,35	0,20	
QATAR					0,42					3,50	0,47
ROEMENIE	0,03				0,37						
SAOEDI-ARABIE	0,31		0,31			0,03	0,96		0,56	0,00	
SINGAPORE					48,33	0,87					
SLOVENIE	0,01			0,09							

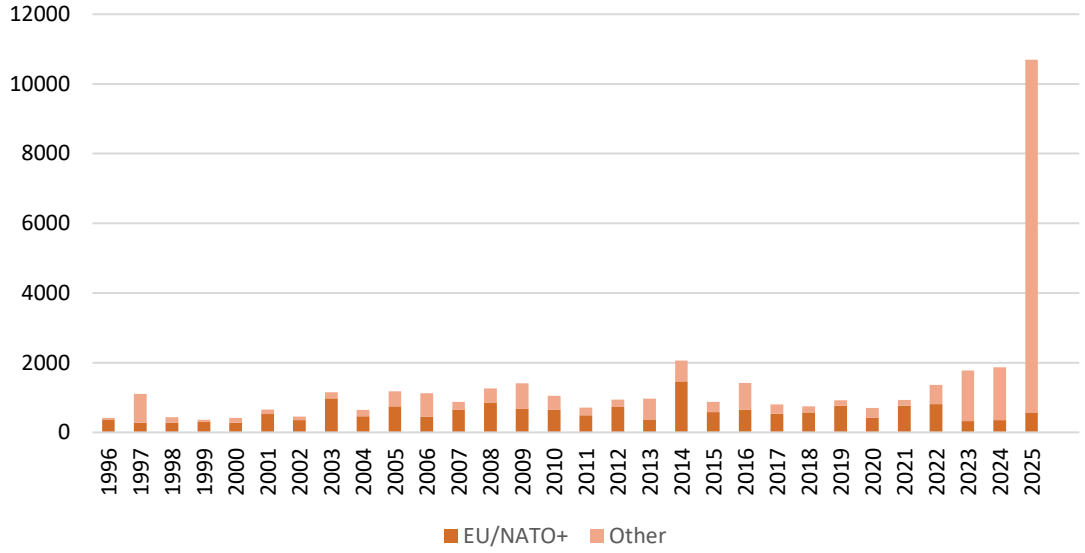
SLOWAKIJE	0,01				0,25	0,01					
SPANJE	0,05		0,03			0,18			1,75	0,38	
SURINAME	0,06		0,04								
TAIWAN									12,86		
TSJECHIE	1,79		0,18			0,25					
TURKIJE	0,27		0,00		0,04				0,25	0,00	0,30
TURKMENISTAN										0,00	
VER. ARAB. EMIRATEN					0,40						0,40
VERENIGD KONINKRIJK	0,16	0,02	0,00	0,03	8,09	93,64	0,23		2,64	0,63	0,44
VERENIGDE STATEN	1,15	0,31	0,05	67,54	0,32	3,23		0,01	7,83	101,33	0,01
ZUID-AFRIKA										0,00	
ZUID-KOREA					2,75	0,21	0,02		4,25		
ZWEDEN	0,01			1,10	0,10	7,85		0,04	6,00		
ZWITSERLAND	0,21	0,09	0,51	0,76	0,27	8,07		0,37			0,06
Eindtotaal	80,59	46,66	141,28	214,20	199,32	239,54	1,80	111,27	3719,70	1214,51	79,05

Totaal 2025 (in mln euro's)	ML13	ML14	ML15	ML16	ML17	ML18	ML19	ML21	ML22	Eindtotaal
ALGERIJE								0,86	0,86	3,44
AUSTRALIE									11,22	20,35
BES EILANDEN	0,02									0,06
BRAZILIE									0,00	2,38
BULGARIJE										0,02
CANADA		0,37						2,85	4,57	14,29
CHILI									1,90	3,80
COLOMBIA									16,00	16,00
CURACAO										4,25
CYPRUS										0,01
DENEMARKEN									0,04	15,18

DIVERSE	0,02								0,11	0,13
DUITSLAND	0,06			2,60	1,58	0,17		1,05	3517,40	7066,74
ECUADOR	0,04									0,04
EGYPTE								27,80	14,02	69,65
ESTLAND										0,00
ETHIOPIE					0,12					0,12
EU/NAVO+	0,33	0,06	2,30	163,00		53,33	0,06	4,53	77,53	572,41
FAEROER										0,00
FINLAND			0,00					0,02	0,02	1,25
FRANKRIJK					0,00	0,00		3,81	9,05	31,58
GRIEKENLAND								1,72	0,00	2,30
HONGARIJE			0,00							0,44
IERLAND			0,01							0,03
INDIA	0,00								0,39	25,96
INDONESIE								83,20	39,73	195,04
ISRAEL								0,00		2,90
ITALIE	0,00		0,00						2,56	3,14
JAPAN		0,01				0,35		0,01	0,61	1,30
KAZACHSTAN										1,66
KENIA										0,05
KOSOVO										0,03
KROATIE			0,00							0,01
LETLAND										2,00
LIBANON								0,78		0,78
LITOUWEN			0,01							10,25
MALEISIE			0,00					6,23	2,08	12,47
MALTA										0,02
MOLDAVIE										0,02
NIEUW-ZEELAND			0,00							2,06

NOORD- MACEDONIE										0,01
NOORWEGEN			0,07	0,05				38,88	38,54	121,61
OEKRAINE	0,48	4,96	21,17		17,94	14,29		17,91	31,80	1529,28
OMAN									2,55	5,18
OOSTENRIJK		0,29							0,29	24,73
PAKISTAN									0,50	1,00
PERU									0,19	0,19
POLEN			0,00		5,66				0,00	26,15
PORTUGAL									111,35	223,76
QATAR								1,25	3,92	9,56
ROEMENIE	0,02		0,02							0,42
SAOEDI-ARABIE									0,55	2,72
SINGAPORE		0,02			0,03			68,00	24,56	141,81
SLOVENIE										0,09
SLOWAKIJE	0,00					0,14		0,14	0,14	0,68
SPANJE								0,03	0,85	3,27
SURINAME										0,10
TAIWAN										12,86
TSJECHIE			0,00						0,00	2,23
TURKIJE				0,06					0,35	1,28
TURKMENISTAN										0,00
VER. ARAB. EMIRATEN								0,80	0,50	2,10
VERENIGD KONINKRIJK			0,74	0,36	0,00		0,02	0,05	1,12	108,17
VERENIGDE STATEN		0,35	2,13	5,07	0,02	43,60	0,42	0,11	107,60	341,09
ZUID-AFRIKA										0,00
ZUID-KOREA			0,20		1,60			9,98	9,88	28,90
ZWEDEN			0,01		0,00				2,62	17,73
ZWITSERLAND	0,63		0,00	0,18					0,09	11,24
Eindtotaal	1,58	6,05	26,67	171,32	26,94	111,88	0,50	269,98	4035,46	10698,29

Bijlage 2: Ontwikkeling waarde van de afgegeven vergunningen voor export van militaire goederen uit Nederland sinds 2000

Figuur 7, waarde afgegeven vergunningen voor militaire in miljoenen euro's 2000-2025.

Vanaf de rapportage over 2015 wordt in tabel 8, over de waarde van afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen per eindbestemming, in plaats van de verzamelpost 'overige NAVO' de verzamelpost 'EU/NAVO+' gehanteerd. Dit betreft globale vergunningen met als eindbestemming meerdere landen binnen de EU of NAVO(+). In 2022, 2023 en 2024 is het aandeel EU/NAVO+ in relatieve zin teruggelopen vanwege de militaire steun vanuit Nederland aan Oekraïne. De grote stijging in 2025 ten opzicht van 2024 is voornamelijk toe te schrijven aan één vergunning van 7 miljard, voor de uitvoer van fregatten naar Duitsland. Door zowel deze vergunning als de aanhoudende steun voor Oekraïne, is het relatieve aandeel EU/NAVO+ verder gedaald in 2025, hoewel in absolute termen de waarde van deze vergunningen is gestegen.

In 2025 waren de volgende 27 landen lid van de EU: België, Bulgarije, Cyprus, Denemarken, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Ierland, Italië, Kroatië, Letland, Litouwen, Luxemburg, Malta, Nederland, Oostenrijk, Polen, Portugal, Roemenië, Slovenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië en Zweden.

In 2025 waren de volgende 29 landen lid van de NAVO: Albanië, België, Bulgarije, Canada, Denemarken, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Italië, Letland, Litouwen, Luxemburg, Kroatië, Montenegro, Nederland, Noorwegen, Polen, Portugal,

Roemenië, Slovenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië, Turkije, Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten van Amerika, IJsland en Zweden.

Bijlage 3: Realisaties onder algemene vergunningen (militair)

Overzicht van waarden van gerapporteerde realisaties onder Algemene vergunningen:

NL003: Uitvoer (overdracht) naar krijgsmachten van EU-lidstaten.

NL004: Uitvoer (overdracht) naar gecertificeerde bedrijven in de zin van artikel 9 van richtlijn 2009/43/EG.

NL005: Uitvoer (overdracht) voor demonstratie, evaluatie of expositie

NL006: Uitvoer (overdracht) voor reparatie, onderhoud en revisie

NL007: Doorvoer afkomstig van bondgenoten

NL008: Doorvoer met eindbestemming bondgenoten

NL009: Uitvoer en doorvoer naar partijen aangesloten bij het F-35 Lightning II programma.

Tabel 9, waarde gerapporteerde realisaties definitieve uitvoer van militaire goederen in 2025 onder NL003 (strijdkrachten EU-lidstaten, Noorwegen, IJsland en het Verenigd Koninkrijk) per eindbestemming.

Eindbestemming	**Waarde in euro**	**ML code(s)**
Denemarken	€ 1.376.241,00	5;10;21;22
Duitsland	€ 7.888.951,00	5;6;7;10;11;21;22
Finland	€ -	22
Frankrijk	€ 13.968.513,00	5;21;22
Griekenland	€ 1.632.970,00	5;21;22
Hongarije	€ 2.250,00	11
Italië	€ 721.361,00	5;22
Kroatië	€ 253.312,00	10
Noorwegen	€ 89.159,00	6;7;22
Oostenrijk	€ 50.551,00	6;10
Polen	€ 3.501,00	5

Portugal	€ 270.256,00	5
Spanje	€ 504.906,00	22
Verenigd Koninkrijk	€ 663.042,00	6;9;22
Zweden	€ 336.031,00	5;6;11;22
Totaal	€ 27.761.044,00	

Tabel 10, Waarde gerapporteerde realisaties definitieve uitvoer van militaire goederen in 2025 onder NL004 (ontvangers zijn conform richtlijn 2009/43/EG gecertificeerde bedrijven in EU-lidstaten, Noorwegen, IJsland en het Verenigd Koninkrijk) per eindbestemming.

Eindbestemming	**Waarde in euro**	**ML code(s)**
België	€ 789,00	6
Denemarken	€ 220.280,00	4;7
Duitsland	€ 30.040.220,00	6;9;11;15
Frankrijk	€ 2.735.516,00	5;21;22
Portugal	€ 1.881,00	5;21;22
Zweden	€ 9.607.485,00	6;13
Totaal	€ 42.606.171,00	

Tabel 11, waarde gerapporteerde realisaties definitieve uitvoer van militaire goederen in 2025 onder NL005 (demonstratie, evaluatie of expositie in EU-lidstaten, Noorwegen, IJsland en het Verenigd Koninkrijk) per eindbestemming.

Eindbestemming	Waarde in euro	ML code(s)
België	€ 3.751	5;11;13
Denemarken	€ 20.303	4;5;13;21
Duitsland	€ 690.217	5;9;11;13;15;21;22
Finland	€ 4	13
Frankrijk	€ 1.976.448	5;13;21;22
Italië	€ 506.391	5;6;11;13;21;22
Litouwen	€ 195.137	5;15;21
Noorwegen	€ 139.000	10
Oostenrijk	€ 79.501	5;13;15
Polen	€ 69.500	11;15
Roemenië	€ 8.300	5
Slovenië	€ 8.150	4
Slowakije	€ 30.000	21
Spanje	€ 286.430	5;6
Verenigd Koninkrijk	€ 155.647	3;5;13;21
Zweden	€ 374.066	5;15;13
Totaal	€ 4.542.845	

Tabel 12, waarde gerapporteerde realisaties definitieve uitvoer van militaire goederen in 2025 onder NL006 (reparatie, onderhoud en revisie EU-lidstaten, Noorwegen, IJsland en het Verenigd Koninkrijk) per eindbestemming.

Eindbestemming	Waarde in euro	ML code(s)
België	€ 600.000	15
Bulgarije	€ 77.503	15
Denemarken	€ 898.455	5;6;11
Duitsland	€ 38.009.000	5;6;7;9;10;11;14;15;16;21
Finland	€ 1.569.238	6
Frankrijk	€ 7.459.365	5;6;10;11;15;16;21;22
Griekenland	€ 809.092	5;15;21
Italië	€ 708.227	5;10;11;15
Litouwen	€ 709	6
Noorwegen	€ 25.530	5
Oostenrijk	€ 7.154	5
Polen	€ 63.740	5
Portugal	€ 200.000	5
Roemenië	€ 3.000	5
Slovenië	€ 80.277	6;11
Spanje	€ 1.166.736	5;6;10;11;15
Tsjechische Republiek	€ 7.644	6;10
Verenigd Koninkrijk	€ 32.280.217	5;6;9;10;11;15
Zweden	€ 198.901	5;6;7;11;15
Totaal	€ 84.164.788	

Tabel 13, waarde gerapporteerde realisaties definitieve doorvoer van militaire goederen in 2025 onder NL007 (afkomstig van bondgenoten) per eindbestemming.

Eindbestemming	Waarde in euro	ML code(s)
Bangladesh	€ 6.626	10
Bosnië-Herzegovina	€ 143	10
Brazilië	€ 1.808.661	7;8;13;16
Chili	€ 64.616	5;10
Colombia	€ 83.170	5
Ecuador	€ 656.221	14
India	€ 26.356	11
Israël[51]	€ 21.136	11
Japan	€ 6.100	11
Maleisie	€ 17.864	10
Mexico	€ 58.273	15
Moldavië	€ 7.895.901	11
Pakistan	€ 1.462.057	10
Peru	€ 9.215	9
Singapore	€ 8.987	11
Taiwan	€ 252.279	5;11
Tanzania	€ 1.589.233	11
Zuid Afrika	€ 2.120.536	9;10
Zuid-Korea	€ 617.489	10;11

[51] De vermelde uitvoer in tabel 13 met eindbestemming Israël was in strijd met de voorwaarden van de toegepaste algemene vergunning NL007. Op 7 april 2025 is de 007 gewijzigd en is Israël uitgesloten als land van eindbestemming als gevolg van toegenomen risico's op ongewenst eindgebruik door de omstandigheden in Israël, de Palestijnse Gebieden en de bredere regio (zie de volgende Kamerbrief voor nadere toelichting: 2025D229496). Voorliggende casus betrof een eenmalig incident waarbij een Nederlands bedrijf mogelijk in strijd heeft gehandeld met de nieuwe geldende voorwaarden. Op dit moment wordt er nader onderzoek gedaan naar de casus.

Totaal	€ 16.704.863	

Tabel 14, waarde gerapporteerde realisaties definitieve doorvoer van militaire goederen in 2025 onder NL008 (met eindbestemming bondgenoten) per land van herkomst.

Land van herkomst	**Waarde in euro**	**ML code(s)**
Australië	€ 484.090	1
België	€ 51.288.766	1;4;11
Brazilië	€ 1.310	10
Bulgarije	€ 38.805	11;13
Canada	€ 1.604.074	1;5;6;9;10;15;17;22
Denemarken	€ 586.738	11;13
Duitsland	€ 99.380.169	2;4;6;9;11;13
Estland	€ 1.559.288	3;4
Finland	€ 1.995.513	3;4;10
Frankrijk	€ 1.011.628	3;10;11
Griekenland	€ 9.301	11
Hongarije	€ 1.114.419	2
Ierland	€ 112.500	4
Italië	€ 1.001.376	3;10;11
Japan	€ 2.809.465	6;11
Kroatië	€ 112.183	5
Luxemburg	€ 41.646	11
Noorwegen	€ 2.905.326	5;11;15
Oostenrijk	€ 1.955.876	3;4;11
Polen	€ 1.894.394	3;6;11;13
Portugal	€ 646.062	10

Roemenië	€ 13.212.281	1;4;10;11
Slowakije	€ 142.287	15
Spanje	€ 14.802	11;17
Tsjechische Republiek	€ 12.801	13
Verenigd Koninkrijk	€ 704.876	10;11;13;17
Verenigde Staten Van Amerika	€ 10.895.650	4;5;6;10;11;14;15;16;17
Zweden	€ 6.841.349	3;4;10
Zwitserland	€ 282.900	10
Totaal	€ 202.659.875	

Tabel 15, waarde gerapporteerde realisaties van definitieve uitvoer van militaire goederen in 2025 onder NL009 (F-35 Lightning II) per eindbestemming.

Eindbestemming	**Waarde in euro**	**ML code(s)**
Australië	€ 1.798.949	10;11;15;17
Bahrein	€ 1.663	10;17
Canada	€ 498.380	10
Denemarken	€ 980.132	5;10;17
Estland	€ 9.676	10;17
Finland	€ 6.300.665	10;18
Guam	€ 120.664	10
Italië	€ 24.005.012	5;10;11;12;15;17;19
Japan	€ 3.339.732	10;17
Noorwegen	€ 2.874.620	10;11;12;17;19
Oman	€ 562.876	10;12;17

Polen	€ 373	10
Puerto Rico	€ 6.529	10
Saoedi-Arabië	€ 48.798	10
Singapore	€ 97.192	10
Verenigd Koninkrijk	€ 8.447.251	5;10;11;15;17;19
Verenigde Staten Van Amerika	€ 265.559.647	4;5;10;11;12;14;15;17;19;22
Zuid-Korea	€ 682.682	10
Totaal	€ 315.334.841	

Tabel 16, waarde gerapporteerde realisaties van definitieve doorvoer van militaire goederen in 2025 onder NL009 (F-35 Lightning II) per eindbestemming.

Eindbestemming	**Waarde in euro**	**ML code(s)**
Australië	€ 23	22
België	€ 20.000	22
Denemarken	€ 126	10
Finland	€ 1	22
Italië	€ 2.910	10;22
Japan	€ 23	22
Noorwegen	€ 1.997	17;22
Polen	€ 568	10
Verenigd Koninkrijk	€ 207.737	10;22
Verenigde Staten Van Amerika	€ 163.376.652	10;18;22
Zuid-Korea	€ 11.570	10;22
Totaal	€ 163.621.607	

Bijlage 4: Doorvoer van militaire goederen

Tabel 17, waarde (in miljoenen euro's) afgegeven vergunningen voor de doorvoer van militaire goederen in 2025.

Eindbest-emming	**ML1**	**ML2**	**ML3**	**ML6**	**ML 18**	**Totaal (mln)**
Oekraïne	12,59	2,53	13,82	45,85		74,79
Zuid-Korea					0,77	0,77
Totaal	12,59	2,53	13,82	45,85	0,77	75,56

Bijlage 5: Tussenhandeldiensten t.a.v. militaire goederen

Deze bijlage bevat een overzicht van afgegeven vergunningen voor tussenhandeldiensten. Bij elke vergunning staat zowel het type van de goederen waar de tussenhandeldiensten betrekking op hadden als het land van herkomst en eindbestemming van de goederen genoteerd. Bij tussenhandel komen de goederen niet op Nederlands grondgebied, maar speelt een Nederlandse partij wel een faciliterende rol in de transactie. Deze dienst is vergunningplichtig. De waarde van de tussenhandeldienst is niet altijd bekend, omdat de diensten soms onderdeel zijn van een groter contract, waarin ook andere goederen en technologie worden geleverd. Hierbuiten wordt aan het leveren van tussenhandeldiensten niet altijd een waarde gekoppeld omdat bedrijven ook ten behoeve van hun eigen bedrijfsvoering een tussenhandeldienst kunnen leveren die zodoende kostenneutraal is. Bedrijven worden gevraagd de waarde van de tussenhandeldienst zo veel mogelijk te specificeren in de vergunningaanvraag.

Tabel 18, weergave afgegeven vergunningen voor tussenhandel in militaire goederen in 2025.

Eind-bestemming	**Land herkomst**	**ML**	**Tussenhandeldiensten m.b.t.**	**Waarde goederen**
Chili	Verenigde Staten	ML10a	Delen voor F-16 gevechtsvliegtuigen	€ 724.501
Verenigd Koninkrijk	Singapore	ML18a	Delen ondersteuningsconstructie voor onderzeeboot tijdens bouwfase en/of in droogdok	€ 1.550.979
Chili	Verenigde Staten	ML10a	Delen voor F16 gevechtsvliegtuigen	€ 57.529
Oekraïne	Nederland	ML4b	Mijnruiminstallaties	€ 932.765
Oekraïne	Nederland	ML6a	Delen voor Leopard tanks	€ 11.350.230
Oekraïne	Spanje	ML10f	Grondmaterieel voor gevechtsvliegtuigen	€ 1.520.790
Oekraïne	Verenigde Staten	ML3a	Munitie, kal. 7,62mm	€ 53.834.352
Oekraïne	Tsjechië	ML3a	Munitie, kal. 7,62mm	€ 15.246.000
Oekraïne	Duitsland	ML3a	Munitie, kal. 12,7mm	€ 39.312.900

Oekraïne	Duitsland	ML3a	Granaten, kal. 120mm	€	26.867.675
Oekraïne	Duitsland	ML3a	Granaten, kal. 155mm en delen daarvoor	€	37.812.796
Oekraïne	Tsjechië	ML3a	Munitie, div. kalibers	€	26.985.290
Oekraïne	Zweden	ML4b; ML4a; ML15d	RBS 70 Manpads, raketten en nachtzichtkijkers	€	11.782.738
Oekraïne	Tsjechië	ML8a21	Plastische springstof	€	3.668.720
Oekraïne	Zweden	ML4a	Granaten, kal. 40mm	€	42.920.477
Oekraïne	Eu/NAVO+	ML5; ML10; ML11; ML17; ML18; ML21; ML22	Delen, apparatuur, programmatuur en technologie voor F-16 gevechtsvliegtuigen	€	100.000.000
Chili	Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten	ML10a	Delen voor F-16 gevechtsvliegtuigen	€	982.826
Oekraïne	Zwitser-land	ML6a	Buggies	€	677.043

Oekraïne	Tsjechië	ML3a	Granaten, kal. 155mm	€	11.960.000
Oekraïne	Bulgarije	ML3a	Granaten, kal. 120mm	€	35.425.000
Oekraïne	Tsjechië	ML10c	UAV's en delen en toebehoren daarvoor	€	12.806.323
Chili	Verenigde Staten	ML10a	Delen voor F-16 gevechtsvliegtuigen	€	869
Oekraïne	Frankrijk	ML3a	Munitie, kal. 120mm	€	1.303.755
Zweden	Brazilië	ML10a	C-390 transportvliegtuigen	€	23.900.000
Oekraïne	Turkije	ML3a	Munitie, kal. 120mm	€	2.117.500
Chili	Verenigde Staten	ML10a	Delen voor F-16 gevechtsvliegtuigen	€	6.618
Oekraïne	Vietnam	ML8a21	Plastische springstof	€	6.442.947
Oekraïne	Egypte	ML8a21	Plastische springstof	€	26.891.280
Oekraïne	Roemenië	ML3a	Munitie, kal. 12,7mm en munitie, kal. 14,5mm	€	32.580.757
Oekraïne	Servië	ML3a	Munitie, kal. 81mm	€	7.066.600
Oekraïne	Singapore	ML3a	Munitie, kal. 40mm	€	22.125.312
Oekraïne	Servië	ML3a	Munitie, kal. 12,7mm	€	33.747.430
Oekraïne	Servië	ML3a	Munitie, kal. 40mm	€	22.127.796

EU/NAVO+	Bulgarije	ML3a; ML3b; ML4a; ML4b; ML5b; ML10c1; ML10c3; ML11a; ML11b; ML15a; ML15d; ML21a; ML21b4; ML21b5; ML22a	Diverse goederen, programmatuur en technologie	€ -

Bijlage 6: Afgewezen vergunningaanvragen voor militaire goederen

De afgewezen vergunningaanvragen worden ook met EU-partners uitgewisseld uit hoofde van artikel 4 van het Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor de controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie.

Tabel 19, afgewezen vergunningaanvragen voor uitvoer van militaire goederen in 2025.

Eind-bestemming	**Korte omschrijving**	**Aantal stuks**	**Ontvanger**	**Eindgebruiker**	**Datum**	**Reden weigering (criterium /criteria)**
Kirgizië	Kogelpunten	7.000	Shukur Arsenal Kochkor LLC	Shukur Arsenal Kochkor LLC	15-07-2025	7
Israël	Delen voor uitlaatgassensysteem	20	Government of Israel Israeli Ministry of Defence	Government of Israel Israeli Ministry of Defence	20-05-2025	2,4,6
Israël	Delen voor uitlaatgassensysteem	126	Government of Israel Israeli Ministry of Defence	Government of Israel Israeli Ministry of Defence	20-05-2025	2,4,6
Israël	Motoronderdelen helikopters	5	Integrated Procurement Technologies (IPT)	Israel Ministry of Defence	20-05-2025	2,4,6
Taiwan	Reserveonderdelen voor vuurleidingsradarsystemen	20	Thales Defense & Security, Inc.	Marine van Republiek China (Taiwan)	04-09-2025	1

Taiwan	Delen voor vuurleidingsradarsystemen	30	Thales Defense & Security, Inc.	Marine van Republiek China (Taiwan)	04-09-2025	1
Taiwan	Delen voor vuurleidingsradarsystemen	6	Thales Defense & Security, Inc.	Marine van Republiek China (Taiwan)	04-09-2025	1
Taiwan	Delen voor maritieme radarapparatuur	4	Thales Defense & Security, Inc.	National Chung-Shan Institute of Science and Technology (NCSIST)	11-11-2025	1

Tabel 20, afgewezen proefvergunningaanvragen (sondages) voor uitvoer van militaire goederen in 2025.

Eind-bestemming	**Korte omschrijving**	**Aantal stuks**	**Ontvanger**	**Eindgebruiker**	**Datum**	**Reden weigering (criterium /criteria)**
Taiwan	Navigatie hulpmiddel	10	OSI Maritime Systems	Navy Command R.O.C.	14-08-2025	1
Burkina Faso	Antennes en communicatiesystemen	1	Ministère de la Defense et Des Anciens Combattants	Ministère de la Defense et des Anciens Combattants	24-10-2025	2,3,4,6,7

Tabel 21, ingetrokken vergunningen voor uitvoer van militaire goederen in 2025.[52]

Land van eind-bestemming	**Korte omschrijving**	**Aantal stuks**	**Ontvanger**	**Eindgebruiker**	**Datum intrekking**
Israël	Reserveonderdelen voor Israëlische marineschepen	12	Government of Israel - Ministry of Defence	Israeli Navy	27-06-2025
Israël	Reserveonderdelen voor Israëlische marineschepen	20	Government of Israel - Ministry of Defence	Israeli Navy	01-08-2025
Israël	Reserveonderdelen voor Israëlische marineschepen	175	Government of Israel - Ministry of Defence	Israeli Navy	01-08-2025

[52] De intrekking van vergunningen heeft tot gevolg dat de geldigheid van de vergunning vanaf het moment van bekendmaking aan de beschikkingsbevoegden per direct stopt en dat deze niet langer op grond van de eerder verleende vergunning goederen mag uitvoeren. Zie de volgende Kamerbrief voor nadere toelichting inzake de ingetrokken vergunningen: 2025-Z15125.